

När jag fick
min första
utbetalning
hade jag varit
utan inkomst
ett halvår.

Fattigdoms- rapporten 2026

Vardagen går på kredit när välfärden sviker

© Sveriges Stadsmissioner oktober 2026

Chefredaktör och textförfattare: Marika Hjelm Siegwald

Redaktör och textförfattare: Maria Ottoson

Medverkande skribenter/forskare: Julia Callegari, Frida Wallander,
Tobias Davidsson, Ann-Sofie Henrikson

Film och foto: Eric Bonnevier, Jenny Lagerqvist/Merrymore AB

Styrgrupp: Catarina Dunghed, Helene Chandler Rosencrantz, Katarina Borgemo,
Rakel Thunander, Malina Nilsson, Sofia Grande, Jenny Ingårda, Caroline Karlsson,
Elina Perdsjö, Jesper Syrjälä, Malin Grotherus och Frida Ålander.

Formgivning: Advant

Tryck: Multiply

Innehåll

Förord	4
Sammanfattning	5
Fattigdomens utveckling i Sverige	6
Välfärd på kredit? Om överskuldsättning och bristande skyddsnät i välfärden.....	12
Karin: "Pressen blev för stor och jag fick en utmattningsdepression"	19
Ett liv på paus – om hur unga vuxna drabbas av överskuldsättning	20
Nina: "Jag har en inre stress hela tiden över om jag ska ha mat på bordet"	27
Rättsliga åtgärder mot riskfylld kreditgivning och överskuldsättning	28
Stor variation i kvalitet och tillgänglighet i stödet till överskuldssatta.....	34
Jocke: "Att hamna i skuldfällan tär på krafterna och psyket"	37
Stadsmissionens stöd: "Det är en väldigt stor skam att inte klara sig själv idag"	38
Ordlista	41
Stadsmissionens arbete för att motverka fattigdom	42
Svensk fattigdomspolitik idag	45
Sveriges Stadsmissioners rekommendationer	48

Förord

”Att hamna i skuldfällan är jobbigt. Det tär på krafterna och psyket.” Det säger Jocke Larsson, en av de många överskuldssatta människorna i Sverige idag. De har skulder hos Kronofogden eller skuldsanering.

Fattigdomsrapporten 2026 handlar om överskuldsättningen som ett symptom på fattigdom. 2025 levde 730 000 människor i materiell och social fattigdom – en dubbling sedan 2021, samtidigt som överskuldsättningen har ökat till rekordnivåer.

Stadsmissionen möter allt fler människor i ekonomisk utsatthet som också är fast i skuldfällan. Det är människor med låg inkomst som i samband med en skilsmässa, sjukdom eller arbetslöshet tvingas låna till mat, kläder och hyra, inte till lyxkonsumtion. Överskuld-sättningen innebär ett stort lidande för individen och mycket stora kostnader för samhället.

En del av förklaringen till den ökade fattigdomen och överskuldsättningen är lågkonjunkturen med hög arbetslöshet och höga matpriser. Enligt forskningen är orsaken även ett urholkat och otillgängligt socialförsäkringssystem som inte längre skyddar människor i utsatthet från fattigdom, kombinerat med en tillgängliggjord kreditmarknad som även riktar sig till människor med låg återbetalningsförmåga.

Sveriges Stadsmissioner är röstbärare för människor i utsatta livssituationer. I Fattigdomsrapporten pekar vi på brister i samhället som försämrar levnadsvillkoren för dem och föreslår förändringar. Det gör vi utifrån en kristen humanistisk människosyn som värnar människors lika värde och rättigheter oberoende av livssituation.

De senaste åren har vi i Fattigdomsrapporten fokuserat på förslag för att snabbt häva den växande fattigdomen, med utgångspunkt från att det yttersta skyddsnätet måste lagas. För att minska överskuldsättningen föreslår vi att kreditavtal ska kunna hävas om kreditprövningen inte följt reglerna, att en garanti bör införas för att överskuldssatta ska få hjälp i tid och att det ska bli enklare att få skuldsanering.

Men för en varaktig förändring behöver Sverige en fattigdomsutredning där en skälig levnadsnivå definieras och åtgärder föreslås och följs upp. Allra mest behöver Sverige ett socialförsäkringssystem som skyddar människor i utsatta livssituationer, och som hjälper människor tillbaka till självförsörjning och god hälsa. Först då kan fattigdomen i Sverige hävas.

Jonas Rydberg,
Generalsekreterare, Sveriges Stadsmissioner

Sammanfattning

Fattigdomsrapporten 2026 belyser hur fattigdomen i Sverige ökar och hur överskuld-sättning blir vanligare och särskilt drabbar människor med låga inkomster.

Cirka 500 000 personer, motsvarande 5 procent av befolkningen, var överskuldsatta 2025. De har alltså aktiva skulder hos Kronofogden eller en pågående skuldsanering. Det är det högsta antalet skuldsatta på över 20 år och en ökning med 13 procent sedan 2019.

Överskuldsättning påverkar en individs hälsa negativt, och en överskuldssatt person löper fem gånger högre risk för suicidförsök än befolkningen i stort. Överskuldsättning påverkar även den skuldsattas familj och sociala nätverk.

Samhällskostnaderna för överskuldsättning är också stora. En uppskattning från Riksrevisionen indikerar samhällskostnader på upp till 200 miljarder kronor per år, där exempelvis omkostnader för sjukvård och produktionsbortfall inkluderas.

Överskuldsättning framställs ofta som ett individuellt ekonomiskt misslyckande, men forskarna Julia Callegari och Frida Wallander beskriver överskuldsättning som ett strukturellt samhällsproblem. Det uppstår i samspelet mellan individen, en alltmer otillgänglig och otillräcklig socialförsäkring och en avreglerad kreditmarknad som även vänder sig till människor med låg återbetalningsförmåga.

Unga vuxnas skulder hos Kronofogden har fördubblats de senaste tio åren. Forskaren Tobias Davidsson beskriver hur skulder och betalningsanmärkningar sätter ungas liv på paus och försvårar möjligheten att få hyreskontrakt, teckna abonnemang och få anställning.

Forskaren Ann-Sofie Henrikson diskuterar lagskärpningar mot riskfylld kreditgivning och varför antalet personer med skulder hos Kronofogden ändå ökar. Det nya konsumentkreditdirektivet och andra lagförslag kan skapa bättre förutsättningar för att komma till rätta med svår skuldsättning, men arbetet behöver ett bredare angreppssätt där kreditgivarna tar större ansvar för kreditgivningen och samhället bidrar med bredare sociala insatser.

I rapporten ger Sveriges Stadsmissioner konkreta rekommendationer för att motverka fattigdomen i Sverige utifrån årets tema om överskuldsättning:

1. Skydda människor från lån de inte har möjlighet att betala tillbaka genom att kreditavtal som inte följt lagen om kreditprövning ska kunna ogiltigförklaras.
2. Säkerställ att överskuldssatta får samordnat stöd i tid genom en stödgaranti och öronmärkt resurser till budget och skuldrådgivningen.
3. Ge överskuldssatta en snabbare väg ur överskuldsättning genom att göra det lättare att få skuldsanering.

Fattigdomens utveckling i Sverige

Fattigdomen i Sverige har fördubblats de senaste fem åren samtidigt som antalet personer med skulder hos Kronofogden ökar. Långvariga betalningsproblem, så kallad överskuldsättning, är både en konsekvens av fattigdom och bidrar till att fördjupa fattigdom.

Vad är fattigdom? Frågan kan tyckas enkel men som Sveriges statistikmyndighet, SCB, konstaterar finns det inte några givna kriterier en person ska uppfylla för att betraktas som fattig, eller någon entydig definition av hur fattigdom och ekonomisk utsatthet ska mätas¹.

I rika länder som Sverige brukar man se en person som fattig om personen saknar ekonomiska resurser för att leva i samhället på samma villkor som andra. Man kan säga att en person är fattig om hen inte har skäliga levnadsvillkor – men också begreppet skäligt saknar idag en definition.

Många kopplar fattigdom till extrem nöd som att inte kunna äta sig mätt, att sakna bostad, eller att inte ha råd med vinterskor. Men i Sverige idag är det rimligt att skäliga levnadsvillkor omfattar att ha tillgång till dator, smartphone och ett bank-id – något som är en förutsättning för att ta del av grundläggande välfärdstjänster och ha en fungerande vardag.

Det finns idag två vanliga sätt att mäta och definiera fattigdom, enligt forskare². **Direkta fattigdomsmått** är tydligast kopplade till skäliga levnadsvillkor, eftersom de baseras på frågor till människor om vad man har råd med. **Indirekta fattigdomsmått** utgår från inkomster, men kan bara ta grov hänsyn till olika behov.

Oavsett vilket fattigdomsmått man använder är fattigdomen i Sverige klart högst bland barn och unga vuxna, minskar sedan över ålder, och är lägst bland de äldsta. Yngre är alltså oftare fattiga än äldre. Dessutom är fattigdomsriskerna högre för ensamstående föräldrar, för arbetslösa, samt för utrikesfödda³.

1 Att mäta fattigdom SCB, <https://www.scb.se/contentassets/894d4afa900f4123aece341cd10e59e2/att-mata-fattigdom-pdf>.

2 Carina Mood, Fattigdomsrapporten 2025, Sveriges Stadsmissioner, s 12–13.

3 Unga under strecket – en ESO-rapport om fattigdom bland barn till utrikes födda, 2026:3.

Hur ser utvecklingen för fattigdomen ut i Sverige?

Andelen personer som lever i materiell och social fattigdom (ett direkt fattigdomsmått) har mer än dubblerats i Sverige från cirka 3 till 7 procent mellan år 2021–2025. Det motsvarar cirka 730 000 personer, enligt SCB⁴. Materiell och social fattigdom innebär att man inte har råd med utgifterna för minst fem av tretton utpekade poster. Det kan till exempel handla om att inte ha råd att betala lån och räkningar, att inte ha råd att äta näringsriktig mat, eller att inte ha råd att hålla bostaden tillräckligt varm.

Mer än varannan ensamstående kvinna med barn saknar kontantmarginal.

Drygt 20 procent av svenskarna saknar kontantmarginal och klarar inte en oväntad utgift på 14 000 kronor. Cirka 10 procent har det svårt eller mycket svårt att få ekonomin att gå ihop 2025. Den mest utsatta gruppen var ensamstående med barn, där mer än varannan kvinna saknar kontantmarginal, enligt SCB⁵.

Även om fattigdomen ökar i Sverige är andelen som lever i materiell och social fattigdom fortfarande lägre jämfört med många andra EU-länder (se diagram på nästa sida).

Fler människor har fått en tuffare ekonomisk situation

De stora och systematiska förändringarna i de direkta fattigdomsmåtten tyder på att fler människor faktiskt har fått en svårare ekonomisk situation. Enligt Carina Mood, professor i sociologi vid Stockholms universitet som forskar om fattigdom, har den materiella utsattheten ökat tydligt under perioden 2021 till 2025 med kraftiga prisökningar och minskade realinkomster. Att utvecklingen syns bland både vuxna och barn, och även i andra länder som tidigare haft låga fattigdomsnivåer, stärker bilden av att fler har svårt att ha råd med grundläggande nödvändigheter⁶.

En nackdel med sättet fattigdom mäts i den offentliga statistiken är att inkomstbaserade mått inte tar hänsyn till hushållens skulder⁷. Närmare en halv miljon svenskar har skulder hos Kronofogden som är så pass långvariga och återkommande att de räknas som överskuldssatta⁸. Det betyder i många fall att de lever med mycket knappa ekonomiska resurser som motsvarar att leva i fattigdom.

4 SCB ekonomisk utsatthet efter ålder 2025, https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_LE/LE0101_LE0101E/LE01012025E02/table/tableViewLayout1/.

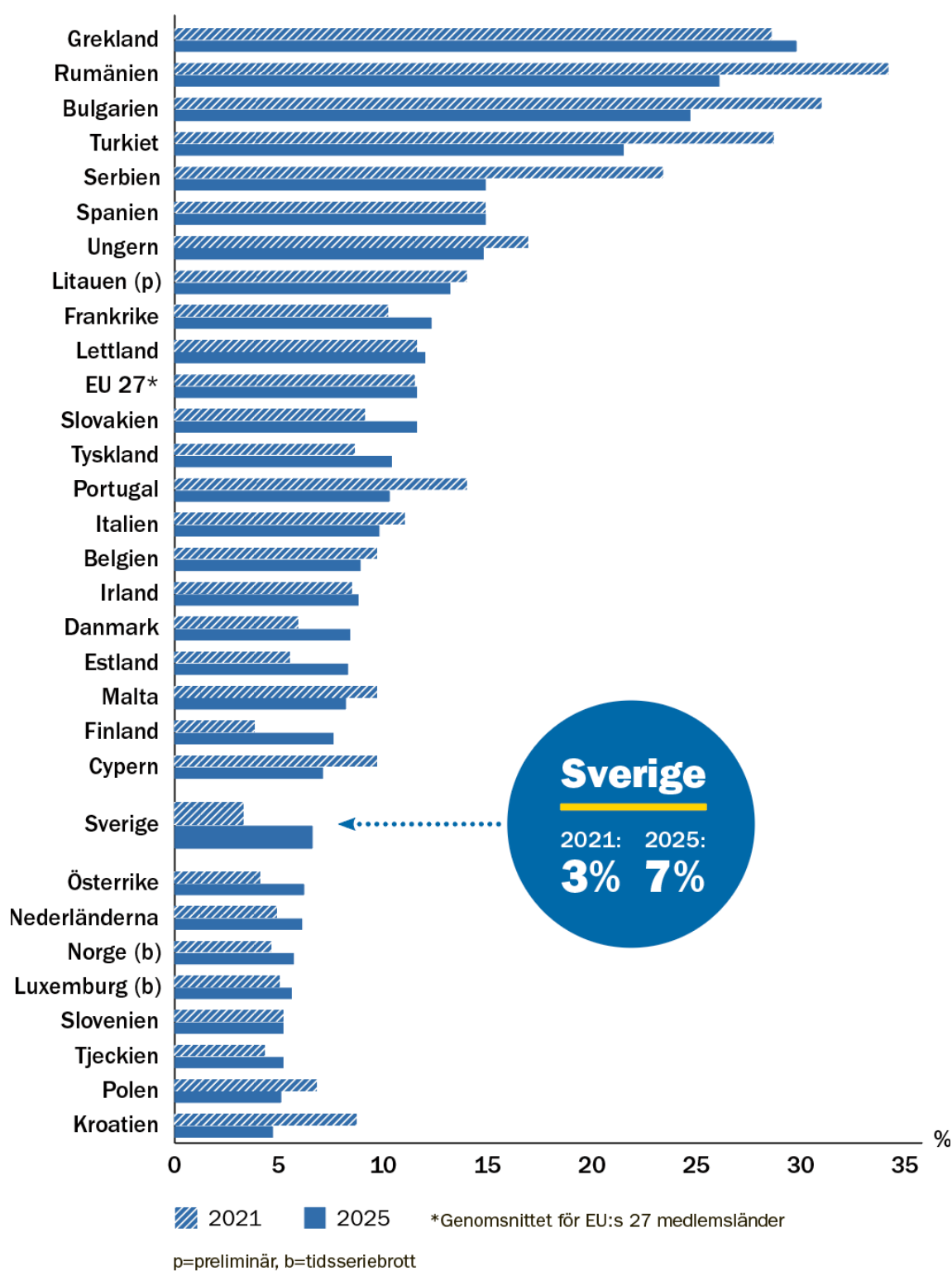
5 SCB 2026, <https://www.scb.se/pressmeddelande/ensamstaende-mammor-klarar-plotsliga-utgifter-samre/>.

6 Mood, Fattigdomsrapporten 2025, s 15.

7 Varken tillgångar eller skulder ingår. Att mäta fattigdom SCB.

8 Betalningsproblem och skulder hos Kronofogden 2026, Kronofogden.

Andelen fattiga i Sverige har fördubblats sedan 2021

Andel fattiga av vuxna (16+) i olika europeiska länder 2021 och 2025 mätt materiell och social fattigdom. Källa: EU-Silc.

Många söker sig till Göteborgs Stadsmissions mötesplats S:t Johanneskyrkan för att få hjälp.

Skulder efter livshändelser som arbetslöshet och sjukdom

Två av tre som har skulder hos Kronofogden är män och medianskulden per person låg vid årsskiftet 2025/2026 på 93 530 kronor. Det är en ökning med nästan tio procent jämfört med förra årsskiftet, och en ökning med 60 procent sedan 2019⁹. Skuldsättningen har ökat inom alla åldersgrupper. Bland de större skuldslag som ökar tydligt sedan 2024 finns bland annat skatteskulder, 18 procent, och statliga återkrav, 59 procent. Statliga återkrav kan till exempel vara felaktiga utbetalningar för sjukpenning, föräldrapenning och bostadsbidrag.

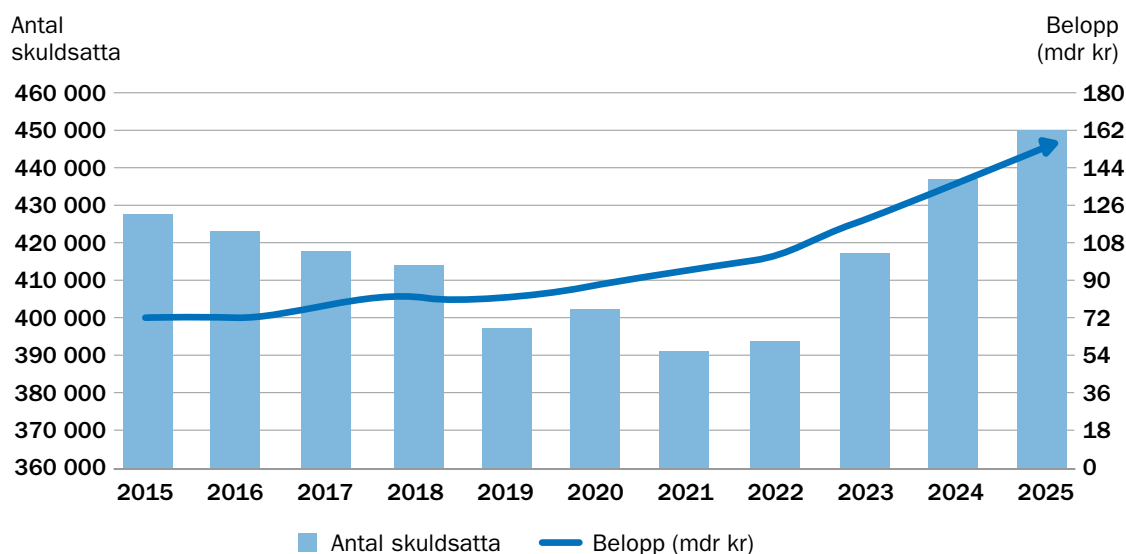
9 Betalningsproblem och skulder hos Kronofogden, Kronofogden 2026, s 27.

Statistik från Kronofogden och forskning visar att svår skuldsättning ofta uppstår efter livshändelser som arbetslöshet, sjukdom eller skilsmässa. Inkomstbortfall vid sådana livshändelser har tidigare varit något som socialförsäkringarna kompenserar för. Men Sverige har, enligt forskare, sedan 1990-talet rört sig bort från en generell välfärdsmodell med ett omfattande inkomstskydd, till en modell inriktad på grundtrygghet, som inte längre lyckas skydda utsatta grupper från fattigdom.¹⁰

Idag har Sverige en mindre generös arbetslöshetsförsäkring än länder som Finland, Frankrike och Nederländerna. Sverige har även ett lägre försörjningsstöd än övriga länder i Norden¹¹. Gällande sjukpenningen har nivån minskat sedan 1990-talet och det har skett tydliga åtstramningar gällande möjligheten att alls beviljas sjukersättning.

Utvecklingen kombinerat med en avreglerad kreditmarknad har lett till att människor i ekonomisk utsatthet använder lån och krediter för att täcka upp för underskott i vardagsekonomin som exempelvis mat, hyra, vårdkostnader eller återkrav från myndigheter som till exempel Försäkringskassan. Läs mer i artikeln Velfärd på kredit, sidan 12.

Antal skuldsatta och den totala skulden 2015–2025 i Sverige

450 000 personer hade 2025 skulder hos Kronofogden. Cirka 50 000 personer har skuldsanering. Totalt cirka 500 000 personer är överskuldsatta. Källa: Kronofogden.

10 Grund eller inkomsttrygghet, Svensk ekonomisk trygghetspolitik i historisk och internationell belysning, Kenneth Nelson, Sebastian Sirén, 2025, s 14.

11 Grund eller inkomsttrygghet, Svensk ekonomisk trygghetspolitik i historisk och internationell belysning, Kenneth Nelson, Sebastian Sirén, 2025, <https://www.mynewsdesk.com/se/sns-2/pressreleases/forskare-svensk-vaelfaerd-har-tappat-sin-internationella-saerstaellning-3377293>.

Överskuldsättning drabbar särskilt människor i fattigdom

Fler personer med låga inkomster är överskuldssatta, visar forskning. Nästan 70 procent av de överskuldssatta hade enligt en studie en disponibel inkomst under medianinkomsten i Sverige vilket var 38 300 kronor (2021).¹² Hälften av dem som har lån hos konsumentkreditinstitut (snabblåneföretag) har en inkomst under 15 000 kronor per månad¹³.

Risken för att drabbas av överskuldsättning är högre för människor med låg inkomst, osäkra anställningar, funktionsnedsättningar, psykisk ohälsa eller svaga sociala nätverk, enligt en studie från EU-kommissionen. Studier baserade på svenska data visar på liknande mönster.¹⁴ Sammantaget innebär detta att överskuldsättning kan förstås både som en konsekvens av fattigdom och en mekanism som kan fördjupa fattigdom¹⁵. Läs mer i forskningsartikeln om unga vuxna på sidan 20.

Den som är överskuldssatt lever oftast under svår psykisk press, samtidigt som risken för suicid är högre.

Ett av tolv barn i Sverige lever i ett hushåll med skulder hos Kronofogden

Att leva med svåra skulder får också stora sociala konsekvenser; det påverkar relationer, familjebildning, barns uppväxtvillkor och hushållets gemensamma ekonomi.

Omkring 180 000 barn, motsvarande cirka vart tolfte barn, lever i ett hushåll där minst en förälder har skulder hos Kronofogden eller genomgår skuldsanering¹⁶. Barnen kan leva med oro för boendet, avstå från fritidsaktiviteter och få sämre förutsättningar att delta i samhället på samma villkor som andra.

Stora samhällskostnader för överskuldsättning

Överskuldsättning är också ett samhällsproblem som innebär stora kostnader för samhället. Hur mycket är svårt att beräkna men den senaste uppskattningen från Riksrevisionen indikerar att överskuldsättning kostar samhället uppemot 200 miljarder kronor per år bland annat för sjukvård och produktionsbortfall¹⁷.

Överskuldssättningen är ett symptom på fattigdom. Fattigdomen och överskuldssättningen ökar i Sverige. Det skapar ett stort lidande för individen och stora samhällskostnader.

12 Överskuldssättning i Sverige – förslag för en modern skuldsanering, Molin, Roth, 2025, s 8.

13 Stärkt konsumentskydd på kreditmarknaden, Regeringens proposition 2024/25:138, s. 71.

14 Skuldsättningens geografi (2026) Kronofogdens korta analyser.

15 Eriksson, E & Davidsson T (2025), Ung och skuldyngd.

16 Kronofogden 2026, Ett barn av tolv växer upp i en överskuldssatt familj.

17 Richard Ahlström, (2015) Överskuldssättning – hur fungerar samhällets stöd och insatser, Riksrevisionen, bilaga.

Välfärd på kredit?

Om överskuldsättning och bristande skyddsnät i välfärden

Julia Callegari, fil. dr. i socialt arbete, Mälardalens universitet

Frida Wallander, doktorand i socialt arbete, Mälardalens universitet

Överskuldsättning för med sig stora sociala och ekonomiska konsekvenser för både individen och samhället.

I den offentliga debatten framställs skuldproblem ofta som personliga misslyckanden. Men ett sådant perspektiv är otillräckligt. I denna artikel lyfts forskning som visar hur successiva urholkningar och allt högre trösklar till socialförsäkringarna, i kombination med en tillgängliggjord kreditmarknad, har skapat en samhällsstruktur där människor i fattigdom drivs in i skuldfällor.

Lars är på sitt första möte med en budget- och skuldrådgivare. Rådgivaren ber honom berätta om sin situation och Lars berättar om en barndom formad av fattigdom, en uppväxt som ledde till utbildning och familj, och en nutid präglad av periodvisa sjukskrivningar och arbetsträning.

Lars arbetsinkomst har alltid varit låg. Under perioderna han har varit sjukskriven har han därför fått "svinlåg ersättning" från Försäkringskassan, och han har lånat pengar för att få ihop sin ekonomi. Hans osäkra inkomster har lett till att han har fått återkrav för bostadsbidrag och sjukpenning som snabbt "rasslat in" till Kronofogden. Då Lars just nu saknar inkomst och ännu inte fått någon ersättning för arbetsträningen han deltar i har situationen blivit alltmer akut. Han har inte kunnat betala elräkningen på några månader och denna månad har han inga pengar till hyran. Han ansökte därför nyligen om ekonomiskt bistånd från socialtjänsten, men:

"Jag trodde verkligen inte att jag skulle bli så överkörd. De fick alla papper, och jag hade jobbat i en vecka för att fixa fram alla papper och utdrag i olika filformat för att det skulle passa dem. Och sen såg de att jag hade fått Swish, så jag hamnade över gränsen. Jag hade ingen koll på det, jag visste inte, det var ju pengar jag hade lånat för min dotter. Så jag fick inte hjälp. Inte ens till mat. Så vad ska jag göra nu?"¹⁸

Lars besvarar själv frågan och berättar att han, för att kunna betala hyran i slutet av månaden, planerar att ta ett nytt lån.

Del av pågående forskning om personer med skuldproblem

Lars heter egentligen något annat och hans berättelse har inhämtats i ett pågående forskningsprojekt¹⁹ om hur personer med skuldproblem söker hjälp för sin situation. Lars berättelse illustrerar hur det kan gå till när en person utvecklar långvariga och återkommande bekymmer med att få ihop sin ekonomi och betala av sina skulder. Ofta används begreppet överskuldssättning för att beskriva denna tillvaro²⁰.

18 Citatet har kortats ned och formulerats om marginellt, för att öka läsbarheten.

19 Forskningsprojektet Konstruktioner av skuldsatthet pågår vid Mälardalens universitet under perioden 2023–2028. <https://www.mdu.se/forskning/forskningsprojekt/halsa-och-valfard/konstruktioner-av-skuldsatthet>.

20 Europeiska Kommissionen (2008). Towards a common operational European definition of over-indebtedness.

Begreppet överskuldsättning introducerades i den svenska politiken under tidigt 1990-tal för att uppmärksamma det ökande antal individer som utvecklade långvariga och återkommande betalningsproblem i spåren av den finanskris som då präglade svensk ekonomi. Det har dock aldrig etablerats en definition av begreppet. Därför saknas också fastställda indikatorer för att mäta dess förekomst och utveckling.

Ofta uppskattas överskuldsättning utifrån antalet individer som har skulder registrerade för indrivning, eller pågående skuldsanering, hos Kronofogden. Utifrån detta mått tycks det vara allt fler som delar en situation liknande den Lars berättar om. Under 2025 var det strax under 500 000 individer det rörde sig om, en siffra som ökat med 13 procent sedan 2019²¹. Det totala skuldbeloppet registrerat hos Kronofogden ökade under samma tidsperiod med mer drastiska 86 procent, och uppgick 2025 till 154 miljarder kronor²².

Under samma tidsperiod har skuldbeloppet hos de svenska inkassobolagen nått nya rekordnivåer, och bolagen rapporterar om en försämrad betalningsförmåga hos befolkningen²³. Antalet vräkningar har ökat markant, med hyresskulder som vanligaste orsak²⁴. Kommunernas budget- och skuldrådgivare rapporterar om att allt fler personer vänder sig till dem för råd och stöd kring sina skulder²⁵. Civilsamhällets organisationer vittnar också om ökad efterfrågan på ekonomiskt stöd och akut mathjälp²⁶.

Skuldsättningens ojämlika utveckling

Det finns alltså flera indikationer på att hushållens ekonomi har blivit alltmer pressade under de senaste åren, med ökade betalningsproblem som följd. Utvecklingen har slagit ojämnt, och särskilt drabbat grupper med låga inkomster, höga ohälsotal och ensamhushåll²⁷. Inte heller rör betalningsproblemen i första hand bolån. Inkassobolagen rapporterar i stället att skulderna de driver in framför allt avser obetalda räkningar för el och hyra tillsammans med mindre konsumtionskrediter²⁸. Detsamma gäller för Kronofogden, med tillägget att allt fler av deras fordringar också rör statliga återkrav (t.ex. för bostadsbidrag, aktivitetsstöd, underhållsstöd) och skatteskulder²⁹.

21 Kronofogden (2026). Betalningsproblem och skulder hos Kronofogden; Egna beräkningar utifrån Kronofogdens statistik om Antal skuldsatta privatpersoner och Pågående skuldsaneringar. <https://kronofogden.se/om-kronofogden/analyser-statistik-och-forskning/statistik>.

22 Kronofogden (2026). Betalningsproblem och skulder hos Kronofogden.

23 Svensk Inkasso (2026). Branschstatistik 2025. <https://svenskinkasso.se/nio-av-tio-krav-lostes-utan-kronofogden-2025/>.

24 Kronofogden (2026). Fler blir vräkta. <https://kronofogden.se/om-kronofogden/nyheter-och-press/pressmeddelande/2026-02-02-fler-blir-vrakta>.

25 Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst (2025). Antal inkomna ärenden till budget- och skuldrådgivningen 2021–2025. <https://busforeningen.se/pressrum/>.

26 Sveriges Stadsmissioner (2024). Fattigdomsrapporten 2024.

27 Andersson, A., Bergling, A., Üye, M. (2021). Lån, betalningsproblem och skuld hos Kronofogden, Finansinspektionen; Kronofogden (2026). Skuldsättningens geografi.

28 Svensk Inkasso (2026). Branschstatistik 2025.

29 Kronofogden (2026). Skulderna hos Kronofogden fortsätter att öka. <https://kronofogden.se/om-kronofogden/nyheter-och-press/pressmeddelande/2026-01-26-skulderna-hos-kronofogden-fortsatter-att-oka>.

Både i forskning och i den politiska debatten förklaras ofta överskuldsättning utifrån individorienterade perspektiv, som bristande finansiell kunskap eller överkonsumtion³⁰. Frågan blir då om de senaste årens utveckling ska förstås som att individer har kommit att sakna de kunskaper och förmågor som krävs för att upprätthålla en stabil privat-ekonomi? Eller har individer i ökad utsträckning förköpt sig och hamnat i "lyxfällan"?

Bristande ekonomiska resurser snarare än bristande kunskap

I vår forskargrupp vid Mälardalens universitet³¹ har det bedrivits flera projekt om (över-)skuldsättning. Genom dessa har vi bland annat tagit del av berättelser från personer som sökt skuldsanering om hur deras skuldproblem uppstod, och från personer som söker stöd för sina skuldproblem hos den kommunala budget- och skuldrådgivningen. Vi har också intervjuat budget- och skuldrådgivare om deras erfarenheter av att möta personer med betalningsproblem. Utifrån detta samlade material framträder idén om att överskuldsättning orsakas av individens bristande kunskap som missvisande.

Idén om att överskuldsättning orsakas av individens bristande kunskap framträder som missvisande.

Även om det förekommer berättelser om skuldproblem som uppstått på grund av vad man själv beskriver som "okunskap" är det snarare omständigheter liknande de Lars berättar om i inledningen av denna text som är tongivande. Det vill säga att överskuld-sättning har utvecklats gradvis, i en process präglad av ett komplext samspel mellan knappa ekonomiska resurser och livshändelser som arbetslöshet, sjukdom och separation.

Inte sällan formas detta komplexa samspel, i vilket det är svårt att urskilja en enskild orsaksfaktor, också av andra sociala problem som (spel-)missbruk, psykisk ohälsa eller hemlöshet³². Även budget- och skuldrådgivare beskriver överskuldsättning i termer av komplexitet, och att den ofta formas och följs av omständigheter som fattigdom, ohälsa och familjeproblem³³. Att överskuldsättning uppstår i en tillvaro kännetecknad av fattigdom och andra sociala problem visas också i annan svensk forskning³⁴.

30 Lusardi, A-L., & Tufano, P. (2015). Debt literacy, financial experiences, and overindebtedness. *Journal of Pension Economics and Finance*, 14(4), 332–368; Kronofogden (2026). Betalningsproblem och skulder hos Kronofogden.

31 Forskargruppen SKUF vid Mälardalens universitet. <https://www.mdu.se/forskning/forskningsomrade/forsorjning-och-skuldsattning>.

32 Liedgren, P., Kullberg, C., & Callegari, J. (2022). Mercy, mercy me – counterstories in applications for debt reconstruction. *Nordic Social Work Research*, 13(3), 472–485; Liedgren, P., & Kullberg, C. (2022). Awaiting absolution – self-presentations in letters of application for debt reconstruction. *Nordic Social Work Research*, 12(1), 15–33.

33 Callegari, J., Liedgren, P., Kullberg, C. (2023). Between self-determination and advice: Sense-making and justifications in Swedish budget and debt counselling. *The British Journal of Social Work*, 53(2), 882–899.

34 Eriksson, E., & Davidsson, T. (2024). Fattigdomsfällan – överskuldsättning som socialt problem. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 3–4, 337–359; Johed, G. (2026). "Först ett socialt liv i balans, sen en budget i balans". En rapport om vägen ut ur överskuldsättning. Arena Idé.

Överlevnadskonsumtion snarare än överkonsumtion

Att överskuldsättning ofta uppstår gradvis och i en knapp ekonomi skapar också frågetecken kring huruvida överkonsumtion är ett relevant sätt att förklara vägen in i svåra skuldproblem. Samtidigt är det en idé som återkommande förs fram i den offentliga debatten, inte minst genom tv-program som *Lyxfällan*. Även *Kronofogden* anger överkonsumtion som den vanligaste orsaken till betalningsproblem bland dem som söker skuldsanering³⁵, utan att specificera vad begreppet innebär.

Forskning visar att personer med skuldproblem ofta tagit konsumtionskrediter och privata lån för att bekosta basala utgifter som hyra, el och mat, när inkomster saknas eller är otillräckliga, och när det sociala nätverket brister³⁶. Snarare än "irrationella" köp av dyra varor framträder i stället bilden av att lån tagits i, ofta högst rationella, försök att bekosta grundläggande behov när andra lösningar uttömts eller inte ses som möjliga. En budget- och skuldrådgivare vi talade med uttryckte det träffande som att det är överlevnadskonsumtion, snarare än överkonsumtion, som ligger bakom överskuldsättning.

Urholkad välfärd driver människor i fattigdom mot dyra lån

Att leva med låg inkomst, eller drabbas av livshändelser som sjukdom eller arbetslöshet är förhållanden som välfärdssystemet utformats för att skydda mot. Inom forskning talas det dock om att det under de senaste fyrtio åren har växt fram en "ny svensk modell", bland annat kännetecknad av att välfärdssystemen som ska möjliggöra en ekonomisk grundtrygghet i allt högre utsträckning urholkats och kringskurits³⁷. Under samma tidsperiod har också den svenska kreditmarknaden avreglerats och en mängd nya kreditinstitut och produkter har tillgängliggjorts, också för personer med låg återbetalningsförmåga³⁸.

Bakom den komplexa process och överlevnadskonsumtion som överskuldsättning ofta utvecklas i gömmer sig alltså en i grunden förändrad samhällsstruktur, som har möjliggjort de försörjningsarrangemang som Lars och andra vittnar om. Låntagandet uppstår i försök att få ihop sin ekonomi och täcka utgifter för hyra, el och mat när välfärdsstatliga ersättningar upplevts otillräckliga, svårtillgängliga, krävts tillbaka, eller nekats³⁹. Till och med framstår ofta låntagande som den enda möjligheten att få ihop sin ekonomi, något som tillsammans med beskrivningar av kreditinstitut som mer "hjälpssamma" och mindre byråkratiska än välfärdssystemets myndigheter också framträder i andra studier om hur

35 *Kronofogden* (2026). *Betalningsproblem och skulder hos Kronofogden*.

36 T.ex. Eriksson, E., & Davidsson, T. (2024). *Fattigdomsfällan – överskuldssättning som socialt problem*; Johed, G. (2026). "Först ett socialt liv i balans, sen en budget i balans".

37 Belfrage, C. & Kallifatides, M. (2018) *Financialisation and the new Swedish model*. *Cambridge Journal of Economics*, 42(4), 875–899; Nelson, K., & Sirén, S. (2025). *Grund- eller inkomsttrygghet? Svensk ekonomisk trygghetspolitik i historisk och internationell belysning*. SNS Förlag.

38 *Sveriges Konsumenter* (2023). *Konsumtionslån och överskuldssättning. Lösningar för en mer hållbar kreditmarknad*.

39 Jmf Lindelle, J. (2018). *Beyond retrenchment: multi-pillarization of unemployment benefit provision in Sweden*. *Lunds universitet*; Vamstad, J. (2024). *Myndigheternas misslyckanden och Stadsmissionens arbete. Om varför människor faller utanför välfärdsstatens skyddsnät. I: Fattigdomsrapporten 2024, Sveriges Stadsmissioner, 22–28*.

personer med knapp ekonomi använder konsumtionskrediter⁴⁰. Då återbetalningsförmågan är låg och räntorna ofta höga riskerar dock dessa, om än initialt ”hjälpssamma” lån, att utvecklas till förfallna skulder som ytterligare cementerar betalningsproblemen. De senaste årens inflation och höjda priser på el, mat och räntor driver såklart denna skuldsättningsspiral ytterligare, vilket kan förklara de senaste årens utveckling av överskuld-sättning både gällande drabbade grupper och de typer av skulder som drivs in.

Att komma ur överskuldsättning: nuläge och rekommendationer

Överskuldsättning för med sig stora sociala och ekonomiska konsekvenser för både individen och samhället. Kronofogden uppskattade 2008 samhällskostnaderna till 30–50 miljarder kronor per år, medan en senare beräkning visade på samhällskostnader på 200 miljarder kronor per år i bland annat omkostnader för sjukvård och produktionsbortfall⁴¹.

För att möjliggöra vägar ut ur överskuldsättning infördes under mitten av 1990-talet det svenska skuldsaneringsystemet, bestående av den kommunala budget- och skuldrådgivningen och Kronofogdens skuldsaneringsverksamhet.

Dessa två verksamheter utgör än idag det offentliga system som personer kan vända sig till för att få råd, stöd och vägledning kring sin skuldsituation eller för att ansöka om avskrivning av skulderna via skuldsanering. Tillgången till skuldsaneringsystemet kan vara avgörande för en persons möjlighet att komma ur överskuldsättning.

Samtidigt har det uppmärksamats att de resurser som avsätts till budget- och skuldrådgivningen inte är tillräckliga för att skapa likvärdighet i innehåll och tillgänglighet, eller för att möjliggöra förebyggande arbete⁴². Överskuld-sättningens sammankoppling med andra sociala problem inte synliggörs tillräckligt vare sig i de riktlinjer som gäller för budget- och skuldrådgivningen eller inom socialtjänsten, något som kan försvåra möjligheten till samverkan och ett träffsäkert stöd för den skuldsatta⁴³.

Skuldsaneringslagen har i sin tur kritiserats⁴⁴ för att vara alltför strikt och daterad i sin utformning, bland annat i att konsumtionskrediter påverkar sannolikheten att få skuldsanering negativt, trots att sådana lån ofta tas för basala behov och beviljas utan tillräcklig kreditprövning. Likaså lyfts skuldsaneringsperioden om fem år på existensminimum som problematisk, då en ansökan ofta föregåtts av år med ekonomisk knapphet och oskäliga levnadsnivåer.

40 Marston, G., Banks, M., & Zhang, J. (2018). The role of human emotion in decisions about credit: Policy and practice considerations. *Critical Policy Studies*, 12(4), 428–447.

41 Ahlström, R. (2015). Överskuld-sättningens kostnader. Bilaga 1, Överskuld-sättning – hur fungerar samhällets stöd och insatser? Riksrevisionen.

42 Lundholm, M., Angelin, A., Bülow O’Nils, W. (2026). Gräsrotsbyråkraten och den motvillige brukaren: Erfarenheter från en tidig insats med förebyggande skuldrådgivning. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 32(3-4), 396–418. Callegari, J. (2023). Att göras fri från skuld: Konstruktioner av klientskap och kön i det svenska skuldsaneringsystemet. Mälardalens universitet.

43 Johed, G. (2026). ”Först ett socialt liv i balans, sen en budget i balans”; Statskontoret. (2025). *Hjälp till självhjälp: En analys av den kommunala budget- och skuldrådgivningen*.

44 Molin, E., & Roth, M. (2025). Överskuld-sättning i Sverige: Förslag för en modern skuldsanering. Arena Idé.

**Förslag för ett samhälleligt stödsystem som bättre svarar mot
överskuldsättningens utveckling:**

- Rikta statliga öronmärkta resurser till den kommunala budget- och skuldrådgivningen, beräknat utifrån andelen skuldsatta i respektive kommun.
- Socialstyrelsen och Konsumentverket utvecklar i samverkan nya riktlinjer och rekommendationer för budget- och skuldrådgivningen och övriga verksamheter i socialtjänst, där skuldsättning beaktas som en integrerad del av en individs livssituation. Det innebär exempelvis mer träffsäkra riktlinjer kring hur låntagande kan hanteras i handläggningen av ekonomiskt bistånd.
- Introducera en moderniserad skuldsaneringslag, som möjliggör skuldsanering för fler personer och med kortare skuldsaneringstid⁴⁵.

Skuldsaneringssystemets verksamheter är dock i grunden kompensatoriska, på så sätt att de utformats för att möta en utveckling möjliggjord av urholkade välfärds-system och tillgängliggörandet av kreditprodukter. För att på allvar motverka över-skuldsättningsutvecklingen är det denna samhällsstruktur som måste förändras.

Julia Callegari

Fil. dr. i socialt arbete
Mälardalens universitet

Frida Wallander

Doktorand i socialt arbete
Mälardalens universitet

45 Liknande förslag lyfts också i SOU 2026:43 Åtgärder mot överskuldssättning.

Se filmen om
Karin här.

” Pressen blev för stor och jag fick en utmattningsdepression.

När Karin Mejri fick post-covid tvingades hon lämna sitt fasta jobb på förskola. Hon började studera men drabbades av utmattning. Hon klarade inte av att söka stöd och hyresskulderna växte tills hon och hennes tre barn hotades av vräkning.

Karin har arbetat i hela sitt yrkesliv inom förskola och omsorg. Fram tills 2022 hade hon inga problem med sin ekonomi – tills hon fick covid-19 och post-covid. Hon kunde inte fortsätta att jobba inom förskolan och började studera till lönekonsult. Det gick bra fram till sommaren 2025.

– Jag tog en sommarkurs för att kunna försörja mig och mina tre barn under sommaren och trodde att jag kunde fixa det. Men det funkade inte. Pressen blev för stor och jag fick till sist en utmattningsdepression.

Blev för svårt att söka hjälp

I och med att Karin hade avbrutit sina studier kunde hon inte längre få studiestöd. Hon sökte jobb parallellt men orkade inte och blev sjukskriven. Men Karin fick inte sjukpenning från Försäkringskassan eftersom hon inte hade någon inkomst. Det enda som återstod var att ansöka om försörjningsstöd.

– Jag tänkte att jag skulle klara mig själv och fick först ta av barnens sparpengar, och sedan levde vi på barnbidrag och bostadsbidrag. När jag väl fick min första utbetalning från socialtjänsten hade jag varit utan inkomst i ett halvår. Det har varit jättetufft.

Betalning av hyran kom i sista hand och ingen i Karins familj eller sociala nätverk hade möjlighet att hjälpa henne. Hyresskulderna växte och Karin hamnade hos Kronofogden och fick beslut om vräkning.

– När det väl gick upp för mig att jag kunde vara en 47-årig trebarnsmamma och hemlös kände jag en extrem ångest.

När Karin tog kontakt med sin hyresvärd tipsade de om att hon kunde få hjälp av Örebro Stadsmission. Den ingår i det vräkningsförebyggande arbete där bostadsbolag i Örebro samarbetar med Stadsmissionen om ett individanpassat stöd till hyresgäster i ekonomiskt utsatthet som riskerar vräkning.

– Hjälpen som jag har fått har gjort att jag och mina barn har kunnat överleva. Nu vill jag bli frisk och betala tillbaka, för jag vill inte vara i skuldfällan.

Ett liv på paus

Om hur unga vuxna drabbas av överskuldsättning

Tobias Davidsson, socionom, fil.dr i socialt arbete, Göteborgs universitet

En studie visar att nästan
var femte överskuldssatt person
har försökt att ta sitt liv.

En kreditmarknad med aggressiv marknadsföring och dagens konsumtionskultur gör unga vuxna i ekonomisk utsatthet till en särskilt utsatt grupp för överskuldsättning. Dessutom beviljas unga vuxna sällan skuldsanering och ges därmed små möjligheter till en ekonomisk omstart. Att unga fastnar i en skuldfälla, är en konsekvens av hur kreditmarknaden fungerar och hur det offentliga stödet är organiserat, visar forskning.

I Sverige upplever cirka 20 procent av unga vuxna återkommande betalningsproblem⁴⁶ och cirka 30 000 personer mellan 18 och 25 år hade skulder fastställda hos Kronofogden under år 2025. Den totala summan av skulder hos Kronofogden för unga vuxna var samma år 2,2 miljarder kronor, en fördubbling jämfört med tio år tidigare.⁴⁷

Unga vuxna utgör idag en särskilt sårbar grupp för att få skuldsättningsproblem.⁴⁸ De befinner sig i regel i en omställningstid, med en förväntan om att flytta hemifrån, inleda partnerrelationer och etablera sig på arbetsmarknaden.⁴⁹ Samtidigt gör en hög ungdomsarbetslöshet, starka konsumtionskrav och en aggressiv kreditmarknad riktad mot unga vuxna att risken för skuldsättning ökar, särskilt för de vars bakgrund präglas av ekonomisk knapphet.⁵⁰

Åren 2021–2025 genomförde jag, Tobias Davidsson, på Göteborgs universitet, tillsammans med Erik Eriksson från Socialhögskolan i Lund ett forskningsprojekt där vi regelbundet följde 18 personer med skuldsättningsproblem i åldern 18 till 25 år. Genom studien fick vi inblick i hur det är att ta de första stegen in i vuxenlivet med skulder hos Kronofogden.⁵¹

Ökad risk för överskuldsättning med nedskärningar i välfärden

Överskuldsättning hos unga vuxna uppträder inte i ett vakuum. Forskning visar att risken för överskuldsättning särskilt ökar när det sker nedskärningar i välfärdssystemen som försvagar det ekonomiska skyddsnätet, samtidigt som kreditmarknaden avregleras och gör lån mer lättillgängliga.⁵²

46 Larsson, S., Svensson, L. & Carlsson, H. (2016). *Digital consumption and over-indebtedness among young adults in Sweden*. Lund University.

47 Kronofogden, <https://kronofogden.se/om-kronofogden/statistik/statistik-om-antal-skuldsatta>.

48 Leandro, J.C. & Botelho, D. (2022) Consumer over-indebtedness: a review and future research agenda. *Journal of Business Research*, 145: 535–551.

49 Arnett, J.J. (2007) Emerging adulthood: what is it, and what is it good for? *Child Development Perspectives*, 1(2): 68–73.

50 Oksanen, A., Aaltonen, M. & Rantala, K. (2016) Debt problems and life transitions: a register-based panel study of Finnish young people. *Journal of Youth Studies*, 19(9): 1184–1203.

51 Eriksson, E. & Davidsson, T. (2025). *Ung och skuldyngd. Överskuldssättningens sammanhang och konsekvenser*. Lunds universitet.

52 Krumer-Nevo, M., Gorodzeisky, A. & Saar-Heiman, Y. (2016). Debt, poverty, and financial exclusion. *Journal of Social Work*, 17(5): 511–530.

Sverige har en osedvanligt oreglerad kreditmarknad, där långivare och kreditförmedlare tycks ha insett att unga personer är en grupp värd att rikta sin uppmärksamhet mot. Många deltagare fick redan på sin 18-årsdag krediterbjudanden i sina mobiltelefoner och när de ansökte om lån var kreditupplysningen i flera fall klart bristfällig. Trots att flera deltagare helt saknade inkomst (och därmed återbetalningsförmåga) beviljades de lån.

Dessutom tenderar unga vuxnas förankring i det svenska välfärdssystemet att vara svag. Eftersom kvalificering till både ersättning från arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen bygger på tidigare inkomster och arbetad tid, riskerar unga med osäkra anställningar att stå utan fullgott inkomstskydd. Trots detta förklarar ofta politiker och media unga vuxnas skuldsättning utifrån individers bristande impulskontroll, dåliga finansiella kunskaper eller överkonsumtion.

Bakom skulderna finns ofta andra problem

Resultaten från vår studie visar att de flesta kände till riskerna med framför allt lån och att det inte handlar om lyxkonsumtion. Det som dock var framträdande var att samtliga 18 deltagare i botten hade olika typer av sociala problem. Det kunde handla om fattigdom där lån och konsumtion på kredit tillfälligt "löste" ekonomiskt desperata situationer. Det kunde också handla om psykisk ohälsa och erfarenheter av mobbning där shopping kortvarigt lindrade ångesten, eller om skadligt bruk och beroende där lånade pengar gick till köp av narkotika eller spel om pengar. En deltagare berättade om hur hans spelberoende snabbt ledde in honom i överskuldsättning:

"Inom en veckas tid lyckades jag ta 16 lån. Belånade upp mig på dryga en halv miljon, bara sådär. Största lånet var 150 000, Nordea. Och lägsta var på kanske 2 000, på nåt SMS. När alla till slut sa nej beställde jag hem Klarnakortet. Det funkar ju som ett kreditkort, och det är gratis att beställa det. Så då kunde jag spela på Klarna upp till 28 000. Tills dom spärrade mig där också. Och sen hade vi ju det här underbara företaget Zimpler, som lät en spela på faktura."

Överskuldsättning skapar sociala problem

Överskuldsättning skapar också sociala problem, vilket bland annat tar sig uttryck i att unga vuxna med skulder stängs ute från en rad olika arenor i samhället. En uppenbar sådan är bostadsmarknaden. Bostadslån är naturligtvis uteslutet för unga med skulder hos Kronofogden, men även hyresvärdar tenderar att inte godta hyresgäster med betalningsanmärkningar. Särskilt problematiskt blir detta för unga vuxna som ännu inte hunnit etablera sig på bostadsmarknaden. Många av våra deltagare behövde därför vända sig till hyresvärdar med bristfälligt underhåll av bostäderna eller till andra- eller tredjehandslösningar med osäkra villkor. Andra flyttade runt bland vänner eller levde på gatan.

En annan konsekvens av betalningsanmärkningar är exkludering från kreditmarknaden. Det kan naturligtvis förstås som ett skydd mot att falla ännu djupare i en skuldfälla, men icke desto mindre uppstår en rad problem eftersom så mycket av vår vardagliga konsumtion är knuten till att betraktas som kreditvärdig. Till exempel blir det omöjligt för den skuldsatte att teckna mobilabonnemang eller handla livsmedel på kredit vid månadsslutet. Allt fler nödvändiga produkter betalas idag också på avbetalning eller via abonnemang, vilket oroade flera deltagare, särskilt de som inte kunde få ekonomisk hjälp från sitt nätverk.

Jag är väldigt orolig för hur jag ska kunna få nya glasögon. Min syn brukar ju ändras mellan en och två gånger om året, så det är ganska tufft med det. Om man inte har glasögon på abonnemang kan det bli uppemot 10 000 kronor för ett par.

Överskuldsättning skapar socialt utanförskap

Att vara överskuldssatt i unga år påverkar också det sociala livet. Många av studiens deltagare vittnade om att de hade förlorat kontakten med vänner eller tvingats välja bort umgängesformer som innebar kostnader. För de deltagare som inte hade någon partner var det vanligt att välja bort dejting. Det kunde handla om att de inte ansåg sig ha råd att dejta, men en lika stark förklaring var den skam som är förknippad med att vara skuldsatt.

"När man träffar tjejer... Det är ju pinsamt att säga att man är skuldsatt, att man lever som en luffare. Så jag har hållit mig borta från dejting faktiskt, just av den anledningen."

Överskuldssättning pausar alltså inträdet i vuxenlivet genom att kraftigt begränsa unga vuxnas möjligheter att röra sig framåt i livet. Många av studiens deltagare upplevde att deras liv stod stilla, särskilt i jämförelse med jämnåriga kamrater som uppfattades ta avgörande steg in i vuxenlivet. En deltagare, som beskrev en svår uppväxt präglad av mobbning, våld och övergrepp i hemmet, fick sina första skulder när hon i ett försök att bli accepterad av skolkamraterna köpte skönhetsartiklar på avbetalning online. Hennes beskrivning av livssituationen som överskuldssatt ung vuxen är talande:

"Framför allt känns det som att livet repeterar sig hela tiden. Jag lever varje dag som samma dag. Hela tiden. Livet sätts på paus. En av mina kompisar har två söner. Och ett hus. Och hon är lika gammal som jag. Vad har jag åstadkommit i livet än så länge? Har blivit skuldsatt över öronen och kan inte göra ett piss. Det är ju en väldigt stor... en sorg, besvikelse, avundsjuka."

Ökad risk för suicid och andra psykosociala konsekvenser

Att vara överskuldssatt påminner på många sätt om att vara fattig. Om Kronofogden mäter ut delar av en persons inkomst lever man på en summa som motsvarar existensminimum (6 243 kronor per månad för en vuxen 2026).

Överskuldssättning innebär en särskild typ av fattigdom

- Den skuldsatta saknar inte bara inkomster och tillgångar utan privatekonomin ligger också på ett omfattande minus.
- En överskuldssatts ekonomiska situation försämras stadigt om inkomst saknas och återbetalning uteblir eftersom räntor och förseningsavgifter gör att skuldbeloppet växer i snabb takt.
- Denna form av fattigdom tenderar att bestå under lång tid. För de flesta unga vuxna i studien återstod betydande år av återbetalning – i vissa fall tio år eller mer – innan de skulle bli fria från Kronofogden och betalningsanmärkningar. Denna situation gav upphov till starka känslor av hopplöshet. För vissa, som hade ett kriminellt förflutet eller som hade haft svåra problem med skadligt bruk, innebar bristen på framtidsutsikter att risken för återfall i brott eller missbruk ökade.

Hopplösheten ledde också till ångest och nedstämdhet. Under studiens gång förlorade en av deltagarna sitt arbete, vilket gjorde det omöjligt för honom att fortsätta betala av sina skulder. När vi träffades i hans lilla enrummare med kokvrå hade elen stängts av till följd av obetalda räkningar. Han lagade mat på ett stormkök, laddade sin mobiltelefon i trapphuset och levde samtidigt under hot om vräkning:

"Jag gick ner mig själv som tusan i höstas... Var nära att avsluta allting, om man säger så. Så illa var det. Jag bara kände att allt kan dra åt helvete typ. Man är smådeprimerad just för att det gått rätt många år nu, man har varit fattig, man har kämpat på. Man har sovit dåligt, eller så sover man länge om dagarna... Man har inte mycket ork i sig till slut."

Flera deltagare uttryckte i intervjuerna att de hade haft tankar på att skada sig själva eller avsluta sina liv. Tidigare forskning, såväl i Sverige som internationellt, har visat att personer med skuldsättningsproblem har en förhöjd suicidrisk.⁵³ I en svensk studie uppgav nästan var femte överskuldssatt att de hade försökt att ta sitt liv.⁵⁴

53 Rojas, Y. (2022). Financial indebtedness and suicide. A 1-year follow-up study of a population registered at the Swedish Enforcement Authority. *International Journal of Social Psychiatry*, 68(7): 1445–1453.

54 Levinsson, H., Probert-Lindström, S., Holmgren, R., Nilsson Sundström, E. & Ahlström, R. (2023). Suicidal behaviour in over-indebted individuals. A cross-sectional study in Sweden. *Nordic Journal of Psychiatry*, 77(7), 669–675.

Ekonomisk utsatthet som går i arv

De flesta av de 18 deltagarna i vår studie hade vuxit upp under ekonomiskt svåra förhållanden och i vissa fall med föräldrar som också kämpat med skuldproblem. Det fanns emellertid även de som kom från ekonomiskt ordnade hem, men där det fanns andra sociala problem som exempelvis missbruk eller våld i hemmet. En ekonomiskt trygg uppväxt tycks därmed ha en begränsad effekt på att skydda från att hamna i skuldproblem.

Däremot kunde vi tydligt se hur tillgång till ett socialt nätverk med ekonomiska resurser kraftigt påskyndade skuldfrihet, till exempel genom att föräldrar betalade av skulderna hos Kronofogden. Motsatt var det för de deltagare vars skulder som under studiens gång förblev oförändrade eller rentav ökade (på grund av höga räntor). Inom denna grupp, som utgjorde en klar majoritet av deltagarna, återfanns de som stod längst bort från arbetsmarknaden.

Många hade diagnostiserade neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och hade fallit mellan stolarna i välfärdssystemet.

Många hade diagnostiserade neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och hade fallit mellan stolarna i välfärdssystemet. Inom denna kategori var känslan av hopplöshet mest uttalad, inte minst på grund av svårigheten att föreställa sig en framtid utan skulder. Många kände starkt att de hade fastnat i ett hjulspår. Psykiska problem var framträdande inom denna kategori, och det var särskilt bland dem som suicidtankar regelbundet nämndes. Kort sagt hade dessa deltagare ett enormt behov av stöd, men det var också bland dem som hjälp – både från sociala nätverk och den offentliga sektorn – saknades allra mest.

Överskuldsättning är ett problem som kräver sociala insatser

I den här texten har jag argumenterat för att överskuldsättning behöver förstås som ett socialt problem. Hur vanligt det är, hur det tar sig uttryck och vilka konsekvenser det får påverkas i hög grad av hur samhället är organiserat. Eftersom vi nu lever i ett samhälle som fortlöpande genererar överskuldsättning menar jag att samma samhälle inte kan fransäga sig ansvaret för dess konsekvenser. De enda välfärdsprogram som i nuläget riktar sig till överskuldssatta personer är dels den kommunala budget- och skuldrådgivningen, dels skuldsanering. Ingen av dessa har till uppgift att på allvar ta itu med sociala problem. Dessutom är det i nuläget ytterst sällan som unga vuxna beviljas skuldsanering och bland deltagarna i vår studie hade nästan ingen regelbunden kontakt med budget- och skuldrådgivningen.

Tre förändringar som skulle kunna förbättra livsvillkoren för unga personer med skuldsättningsproblem:

1. **En mer generös skuldsanering** och att skuldsatta – tvärtemot hur det är idag – först betalar den ursprungliga skulden hos Kronofogden och därefter räntor, i enlighet med förslagen i den statliga utredningen som publicerades i juli 2026.⁵⁵ Om båda dessa förslag blir verklighet skulle det på avgörande sätt göra att färre unga vuxna hamnar i långvarig överskuldsättning och det skulle sannolikt också påverka den psykosociala hälsan eftersom det gör framtiden lättare att överblicka.
2. **Ett tidigt varningssystem.** Socialtjänsten får i uppdrag att arbeta förebyggande och kontaktar unga vuxna med erbjudande om stödinsatser så fort de får skulder fastställda hos Kronofogden över ett visst belopp.
3. **Erkänna välfärdssamhällets ansvar** genom att erbjuda ett emotionellt och psykosocialt stöd för överskuldssatta unga vuxna. Det skulle exempelvis kunna vara olika former av gruppstöd, där unga vuxna med skuldproblem kan träffas och samtala med varandra. Samtal i grupp har potential att adressera såväl emotionella som praktiska och ekonomiska frågor, men även minska skammen och bryta isoleringen. I förlängningen skulle det också kunna leda till mobilisering och opinionsbildande för en grupp som mycket sällan hörs i den offentliga debatten.

Tobias Davidsson

Socionom, fil.dr i socialt arbete
Göteborgs universitet

55 SOU 2026:43. Åtgärder mot överskuldssättning.

Se filmen om
Nina här.

” Jag har en inre stress hela tiden över om jag ska ha mat på bordet.

Nina drabbades av psykisk ohälsa, kom efter med räkningar och hamnade hos Kronofogden. Mer än 20 år senare lever hon med löneutmätning och får bara behålla en liten del av sin lön.

– Jag mådde så dåligt och livet blev för svårt, men det var också då jag fick min adhd-diagnos, säger Nina.

Tiden efter att Nina hade kraschat var hon sjukskriven. Hon skiljde sig och blev ensamstående mamma. Nina hörde av sig till socialtjänsten för att få hjälp med boende men fick avslag eftersom hon hade jobb.

– Jag kan tycka att myndigheterna kunde ha plockat upp mig, för psykisk ohälsa är en stor del i att man hamnar i skuld.

När Nina, efter två år, ville börja betala på sina lån beslutade Kronofogden om löneutmätning. Det betyder att Nina behåller en del av lönen, motsvarande existensminimum (6 243 kronor). Resten går till räntor, avgifter och – om det finns pengar kvar – att betala av på skulden.

– I början hade jag inte så stor skuld men jag tjänade för lite så Kronofogden kunde inte dra några pengar, så då tickade bara räntan på och skulderna ökade.

Idag är Nina 47 år, arbetar heltid och bor med sin yngsta dotter i södra Stockholm. Hennes skulder har vuxit till cirka 900 000 kronor, och består bland annat av lån från CSN, och för möbler till sin första lägenhet.

– Jag har en inre stress hela tiden över att inte veta om jag ska ha mat på bordet. Att höra sitt barn säga att jag behöver inga julklappar, det gör ont i mamma-hjärtat. Jag har ansökt om skuldsanering tre gånger, men fått avslag. Det känns bittert.

Skuldsanering pågår i fem år och skulderna skrivs sedan av, medan löneutmätning pågår så länge skulderna finns kvar.

– Självklart har jag ett eget ansvar. Men jag tycker att Kronofogden har fel fokus när de bedömer vem som får skuldsanering. De borde lägga större vikt på att hjälpa människor istället för att titta på vilken typ av skuld det är. Skammen måste bort så att folk vågar be om hjälp. För alla kan hamna här.

Vad har du fått för stöd av Stadsmissionen?

– Stadsmissionen har hjälpt mig med bostad vilket jag aldrig hade fått av andra hyresvärdar. Stadsmissionen ser människan bakom skulderna, och de såg mig. Jag tror faktiskt inte att jag hade suttit här idag om jag inte hade fått hjälp.

Rättsliga åtgärder mot riskfylld kreditgivning och överskuldsättning

Ann-Sofie Henrikson, lektor i rättsvetenskap, Umeå universitet

Trots lagskärpningar med strängare och utförligare krav mot kreditgivarna har den bristfälliga kreditprövningen fortsatt.

Trots flera lagskärpningar mot riskfylld kreditgivning och överskuldsättning i Sverige fortsätter antalet personer med skulder hos Kronofogden att öka. Att ge dyra krediter med usla villkor till människor med låg betalningsförmåga har blivit en lönsam affärsmodell för många kreditgivare. Digital teknik och samhällsutvecklingen utmanar återkommande konsumentskyddet i den befintliga regleringen.

Krediter fyller en viktig funktion för att kunna fördela livsinkomsten efter behov, men med riskfylld kreditgivning kan även små lån snabbt växa och skapa stora ekonomiska problem. Kronofogden larmar år efter år om att antalet ansökningar till myndigheten till följd av obetalda krediter ökar. Bakom dessa siffror finns det människor som tvingas leva under svåra ekonomiska förhållanden. Skuldsättning är många gånger en tidsmässigt utdragen process. Ett fungerande konsumentskydd mot skuldproblem förutsätter därför att en rad olika regelverk beaktar de risker som kan finnas från det att konsumenten börjar titta på erbjudanden om krediter till dess att betalningsåtagandena blir så stora att det saknas ekonomisk förmåga att betala i tid.⁵⁶ Ett fungerande konsumentskydd förutsätter således att en rad regleringar tillvaratar konsumentens svagare ställning.

I denna artikel kommer jag att diskutera några av de rättsliga åtgärder som nu är aktuella för att komma till rätta med problemen kring riskfylld kreditgivning och överskuldsättning, samt ta upp några av de svårigheter som kan finnas med dessa åtgärder.

Riskfylld kreditgivning och överskuldsättning

Riskfylld kreditgivning kopplas ofta ihop med risken för överskuldsättning. Det kan handla om att lämna krediter i situationer där det finns en betydande risk att låntagaren inte kan betala tillbaka. Bristande återbetalningsförmåga beror ofta på otillräcklig kreditprövning (alltså att kreditgivaren inte har undersökt om låntagaren har ekonomiska förutsättningar att kunna betala tillbaka krediten), eller oskäligen avtalsvillkor, som exempelvis väldigt hög dröjsmålsränta eller olika avgifter.

Trots omfattande internationell och nationell forskning finns det inte någon universal lösning för att komma till rätta med allvarliga skuldproblem. Reglering av riskfylld kreditgivning ses dock som en viktig åtgärd för att minska riskerna, liksom effektiv reglering för skuldsanering.⁵⁷ Hur regleringen ska utformas för att uppnå de önskade resultaten är däremot inte självklart och behöver ändras i takt med den tekniska utvecklingen och förändringar i samhället.

⁵⁶ Henrikson, Ann-Sofie, Överskuldssatt och skyldig, en rättsvetenskaplig analys av konsumentskyddet mot överskuldssättning, <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-118677>.

⁵⁷ Se ex. Niemi-Kiesiläinen, J och Henrikson, A-S *Legal Solutions to Debt Problems in Credit Societies – A Report to the Council of Europe 2006*, Domurath, Irina, *A Map of Responsible Lending and Responsible Borrowing in the EU and Suggestions for a Stronger Legal Framework to Prevent Over-Indebtedness of European Consumers*, I: *Consumer Debt and Social Exclusion in Europe*, Ed Micklitz, Hans-W. Ashgate 2015.

Svårt att reglera skuldproblem med lagstiftning

Riskfylld kreditgivning är lönsamt i Sverige. Det har gjort att vissa kreditgivare haft som affärsidé att bevilja dyra krediter med usla avtalsvillkor till kredittagare som har svag ekonomisk förmåga och som kan antas inte betala tillbaka i tid. Exempelvis marknadsföring som anger att elva betalningsanmärkningar inte är ett hinder för en ny kredit. Det finns därför anledning att särskilt se över de regelverk som skapar ekonomisk vinning för kreditgivare som systematiskt beviljar krediter som med stor sannolikhet leder till betalningsproblem. Det handlar om regler som verkar förebyggande och förhindrar att vissa kreditavtal ingås, men även reglering som effektivt förhindrar avtalsvillkor som gör att skulden växer okontrollerat. Slutligen krävs även lättnader och möjligheter för de som har blivit svårt skuldsatta så att de kan få en ny start i livet genom skuldsanering.

Många av de lagar som reglerar kreditgivning är också dåligt anpassade till dagens utbud och teknik. Det är i vårt digitaliserade samhälle idag möjligt att till exempel ansöka om lån från soffan istället för att gå in på en bank. De snabba förändringarna får till följd att det uppkommer ”luckor” i regleringen som återkommande behöver ses över. Lagstiftningen utgår också från att konsumenten gör rationella val, men forskning i beteendekonomi visar att vi människor inte alltid fattar genomtänkta beslut. Människor är i allmänhet överoptimistiska avseende den nuvarande och framtida ekonomiska förmågan och underskattar framtida risker. Påträngande och lockande marknadsföring kan förstärka våra känslor och gör att det kan verka lockande att ta en kredit trots att det saknas förutsättningar att betala tillbaka.

Förebyggande åtgärder

Strängare tillståndskrav

Till de förebyggande åtgärder som redan vidtagits kan räknas strängare tillståndskrav för kreditinstitut som bara lånar ut pengar, som efter viss övergångstid måste ansöka om tillstånd som bank. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 juli 2025. Dessa kreditinstitut har utmärkt sig genom att ta avsevärt högre ränta än andra kreditgivare och vänt sig till unga kunder med så låga inkomster att bruttoinkomsten understiger 15 000 kr per månad. Deras kunder får också i väsentligt högre grad betalningspåminnelser och inkassokrav samt förekommer frekvent hos Kronofogden. De har ansetts bedriva överskuldsättningsdrivande kreditgivning.⁵⁸ Det är dock inte första gången reglering kring just dessa kreditgivare skärpts av samma skäl. Uppenbarligen har skärpta tillståndskrav inte tidigare varit en tillräcklig åtgärd och det återstår att se om åtgärden kommer att bli en effektiv åtgärd mot överskuldsättning.

58 Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldsättning, SOU 2023:38 s. 123.

Utförligare kreditprovning

Europaparlamentet och rådet har antagit ett nytt konsumentkreditdirektiv och med anledning av detta träder en ny konsumentkreditlag i kraft den 20 november 2026. De nya reglerna innebär bland annat att kravet på kreditprovning kommer att ändras. Kreditprovning anses minska riskerna för att creditsvaga konsumenter beviljas en kredit som det saknas ekonomisk förmåga att betala tillbaka. Ändringarna innebär att något tydligare krav ställs på kreditgivaren, men även fortsättningsvis lämnas ett visst bedömningsutrymme.

Det nu gällande kravet har återkommande kritiserats för bristande efterlevnad, med följd att regleringen av tillsynen och sanktionerna gång på gång har skärpts. Trots lagskärpningar med strängare och utförligare krav mot kreditgivarna har den bristfälliga kreditprovningen fortsatt.

Många av de lagar som reglerar kreditgivning är dåligt anpassade till dagens utbud och teknik.

Enligt EU:s konsumentkreditdirektiv är det upp till de enskilda medlemsstaterna att utforma sanktionerna vid bristande kreditprovning. Överträdelser sanktioneras i svensk rätt mot näringsidkaren genom varningar och sanktionsavgifter eller om överträdelsen är särskilt allvarlig, förbud att fortsätta verksamheten. Återkommande har förslag på att införa civilrättsliga sanktioner som istället kan hjälpa kredittagaren lagts fram. Det skulle exempelvis kunna vara att kreditavtalet blir ogiltigt, jämkas eller att kreditgivaren inte får ta ut ränta och avgifter om kreditgivaren inte följt kraven i lagen. Sådana sanktioner skulle kunna bli mer kännbara och avskräckande för kreditgivarna i enlighet med kraven i konsumentkreditdirektivet och mer hjälpsamma för kredittagaren.

Förbud mot spel på kredit

Spelskulder är vanligt förekommande både bland skuldsatta och överskuldsatta. För att motverka detta har ett förbud mot spel på kredit införts från den 1 mars 2026. Det innebär att licenshavare och spelombud inte får tillåta eller medverka till att spel om pengar finansieras genom kredit.

Fokus ligger på preventiva åtgärder och tillsyn, inte på efterhandsrättelser mellan spelare och bolag. Förbudet kan antas få begränsad effekt för personer som använder pengar som spelbolaget inte kan identifiera som lånade.

Åtgärder mot höga kreditkostnader

I det nya konsumentkreditdirektivet föreskrivs att medlemsstaterna ska införa åtgärder för att motverka att konsumenter drabbas av alltför höga kreditkostnader. Sverige har valt att utvidga reglerna för ränte- och kostnadstak liksom begränsningar att förlänga kreditavtalet mer än en gång, till alla krediter utom bostadskrediter.⁵⁹ Bestämmelserna omfattar däremot enbart kreditavtal som ingåtts efter det att respektive bestämmelse trätt i kraft, den 1 mars 2025, vilket i praktiken innebär att det fortfarande finns krediter som inte omfattas av reglerna. Rântetaket är satt vid referensräntan med ett tillägg av 20 procentenheter. En konsument som är i dröjsmål med betalning av en kredit är inte skyldig att betala någon annan ersättning med anledning av dröjsmålet än dröjsmålsränta.

Kostnadstaket innebär att kredittagaren aldrig ska behöva betala tillbaka mer än den dubbla summan som har lånats. Kostnadstaket ska bidra till att skydda konsumenten mot att kostnaderna för en kredit blir alltför höga samt ge konsumenten en bättre möjlighet att förstå vad den totala kostnaden för krediten högst kan bli.

Hittills har kreditgivarna haft ekonomiska incitament att säkra sina intäkter genom att låta kunden upprepade gånger förlänga återbetalningstiden för krediten. En förlängning ökar visserligen inte den obetalda skulden, men genererar en kostnad som vanligen är hög i förhållande till kreditbeloppet. Upprepade förlängningar kan leda till att ekonomiskt svaga konsumenter fastnar i en långvarig skuldsättning med höga kostnader utan att kunna betala av huvudskulden.

Slutligen införs ett avgiftstak från den 20 november 2026 som begränsar det belopp som en konsument behöver betala i uppläggningsavgift för kreditgivarens administration av en kredit. Det kan exempelvis vara en kostnad för kreditprövning. Ersättningen får inte vara högre än en procent av det prisbasbelopp som gällde när kreditavtalet ingicks.

Åtgärder för redan överskuldsatta

I juli 2026 presenterades utredningen "Åtgärder mot överskuldsättning" SOU 2026:43, som tar sikte på att underlätta för individer som redan är svårt skuldsatta. Bland de åtgärder som läggs fram återfinns en ändrad avräkningsordning för konsumentfordringar. Förslaget innebär att en betalning först ska användas för att minska själva skulden och den vanliga räntan.

I dag används betalningen istället till att först betala räntor och avgifter. Den rådande ordningen gör att huvudskulden blir kvar längre och fortsätter att generera ny ränta. Följden är då att många svårt skuldsatta har betalat av på sina skulder i många år men utan att skulden minskar och den totala avbetalningen kan många gånger långt överstiga det ursprungliga skuldbeloppet.

59 Se dock fler begränsningar för kostnadstaket i 4 kap. 5 § st. 4 nya konsumentkreditlagen.

Vidare återfinns bland de lämnade förslagen i utredningen lättnader i kraven för att beviljas skuldsanering samt att genomgå den. Förslagen syftar till att få fler långvarigt skuldsatta att ansöka om skuldsanering samt att öka antalet ansökningar som beviljas.

Förebygga svår skuldsättning – ett kontinuerligt arbete

De ovan redovisade åtgärderna visar en ökad medvetenhet från samhällets sida om problemen med riskfylld kreditgivning och överskuldsättning. Det är däremot inte sannolikt att överskuldsättning helt kan regleras bort. Människor kommer alltid att kunna drabbas av oförutsedda utgifter och även betalningssvaga individer kan behöva låna.

Många svårt skuldsatta har betalat av på sina skulder under många år utan att skulden minskar.

Reglering av kreditmarknaden måste därför ske genom avvägning av olika intressen. En alltför hårt reglerad marknad med begränsad tillgång till krediter kan också leda till en oönskad svart kreditmarknad. Så länge det finns en efterfrågan på krediter kommer det att skapas nya kreditformer, som ibland utnyttjar ”luckor” i lagen. För att upprätthålla ett gott konsumentskydd krävs en kontinuerlig tillsyn och översyn av reglerna.

Tillgång till krediter behöver dock balanseras av en rimlig väg ut från skuldsättning genom skuldsanering. Att leva med stora skulder innebär svåra påfrestningar och de betalningar som görs bör skapa incitament till att fortsätta göra rätt för sig samtidigt som de ger en möjlighet att kunna bli skuldfri.

Arbetet mot riskfylld kreditgivning och överskuldsättning behöver dock fortskrida och förutsätter ett brett angreppssätt. Utmaningen är inte att eliminera alla risker med krediter, utan att säkerställa att riskerna inte ensidigt bärs av de konsumenter som har svårast att hantera dem. Kreditgivarna behöver vara mer ansvarsfulla vid kreditgivningen och samhället bidra med bredare sociala insatser.

Ann-Sofie Henrikson

Lektor i rättsvetenskap
Umeå universitet

Stor variation i kvalitet och tillgänglighet i stödet till överskuldsatta

Kvaliteten på budget- och skuldrådgivningen varierar stort mellan olika kommuner. I vissa kommuner kan väntetiden vara upp till ett halvår. I Karlshamns kommun är både politiker och förvaltning överens om att ett systematiskt och förebyggande arbete med personer i riskzonen för överskuldssättning både är nödvändigt och ger stora samhällsvinster.

Budget- och skuldrådgivning är det enda offentliga stöd som är utformat särskilt för att hjälpa överskuldssatta. Rådgivningen som ska erbjudas invånare i alla Sveriges kommuner är kostnadsfri och rådgivarna kan hjälpa till att kartlägga skulder, ge information om skuldsanering och hjälpa till med ansökningar om skuldsanering hos Kronofogden.

Rebecka Svensson och Amelia Lilja arbetar som budget- och skuldrådgivare i Karlshamns kommun.

Statskontoret har intervjuat budget- och skuldrådgivare i sitt uppdrag att utvärdera verksamheten (2025). Intervjuerna visar att nya grupper får problem med skulder hos Kronofogden och att ärendena blir mer komplexa och tar längre tid. Det ställer andra krav på sociala insatser än vad budget- och skuldrådgivningen hittills har varit inriktad på.

Samtidigt motsvarar kommunernas resurser inte invånarnas behov och kommuner som har en hög andel skuldsatta erbjuder mindre rådgivningstid, visar ett flertal rapporter, bland annat från Konsumentverket.

Väntetiden för rådgivning hos budget- och skuldrådgivare varierar också stort mellan olika kommuner, från en till 24 veckor. Att få hjälp i rätt tid är ofta avgörande för personer som befinner sig i ekonomisk utsatthet.

Karlshamn ser vinster med förebyggande arbete

En av de kommuner som har valt att lägga mer resurser än många andra på budget- och skuldrådgivning är Karlshamns kommun. Andelen personer med skulder hos Kronofogden i kommunen uppgår till 4,4 procent – något mer än genomsnittet för hela landet på 4 procent. Sedan 2022, då antalet invånare som sökte stöd ökade stort, finns två heltidsanställda rådgivare för kommunens 32 000 invånare.

Sofie Johnsson, enhetschef på enheten för försörjning och vägledning i Karlshamns kommun, ser ett flertal vinster med de förebyggande insatserna. Även om det är svårt att mäta effekter av ett förebyggande arbete visar flera fall hur rådgivarnas arbete har bidragit till att förhindra djupare skuldsättning och att försörjningsstöd inte har behövt betalas ut.

– Genom att erbjuda stöd och kunskap i ett tidigt skede kan många ekonomiska problem förebyggas innan de växer till allvarliga skuldsituationer. Därför är det förebyggande arbetet viktigt att prioritera i kommunerna. Nya socialtjänstlagen ger dessutom kommunerna ett tydligare och utökat ansvar att arbeta förebyggande, säger Sofie Johnsson.

Nya arbetssätt för att minska utsattheten

Budget- och skuldrådgivarna har nära kontakt med de olika verksamheterna inom socialtjänsten. Till exempel om en person söker hjälp för att komma ur ett spelberoende, initieras en kontakt med budget- och skuldrådgivningen i enlighet med interna rutiner.

Karlshamns kommun testar även nya sätt att erbjuda stöd till personer med överskuld-sättning och har bland annat anordnat flera uppskattade stödgrupper.

– Träffarna har blivit ett sätt att bryta känslan av ensamhet och utsatthet som många med skulder hamnar i. Även om samtalen inte har ändrat den ekonomiska situationen för dem som har deltagit upplevde många att livet blev enklare efter att de hade delat sin berättelse med andra, säger Rebecka Svensson, budget- och skuldrådgivare i Karlshamns kommun, och ordförande i Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare, BUS.

Flera orsaker till att människor tvekar om att söka stöd

Trots att överskuldsättningen ökar är det fortfarande många som inte söker hjälp hos budget- och skuldrådgivare. En orsak kan vara att man inte känner till verksamheten, eller att man är rädd för att bli dömd av rådgivarna.

– De som har stora skulder skäms mycket och lägger mycket skuld på sig själva. De uttrycker tankar på att ta sitt liv. Men vår uppgift är inte att komma med pekpinna, utan att hitta en väg framåt tillsammans. Då är det väldigt viktigt att vi möter personen där den är och att vi normaliserar att prata om pengar och skulder, säger Rebecka Svensson.

Vems ansvar är det att allt fler får problem att betala sina skulder?

– Det är lätt att lägga ansvaret på individen för då behöver ingen annan ta ansvar. Men överskuldsättning handlar inte om någon lyxfälla där folk konsumerar onödiga saker. Det handlar om människor som försöker klara sin vardag. Jag skulle vilja att kreditgivarna tog ett större ansvar, men de tjänar alldeles för mycket pengar som det är idag. Därför behövs det också en hårdare reglering från politiken, bland annat av den aggressiva marknadsföringen, säger Rebecka Svensson.

Vad är skuldsanering?

Skuldsanering är en rättslig process som kan ge personer med allvarliga och långvariga skulder möjligheten att få en ekonomisk nystart. Processen hanteras av Kronofogdemyndigheten och kräver stor disciplin och uppoffringar. Under vanligtvis fem år betalar den skuldsatta personen av så mycket av sina skulder som den kan och får under tiden leva på existensminimum (motsvarande 6 243 kronor per månad för en vuxen 2026). Efter denna period avskrivs alla resterande skulder som ingått i skuldsaneringen. Skuldsanering är inte en enkel utväg utan kräver stora uppoffringar.

Källa: Kronofogden

Se filmen om
Jocke här.

” Att hamna i skuldfällan är jobbigt. Det tär på krafterna och psyket.

När Jocke Larsson skiljde sig visade det sig att hans fru hade tagit konsumtionslån i hans namn. Jocke har levt med låg och oregelbunden inkomst så skulderna har vuxit. Men nu hoppas han på skuldsanering och en chans att göra en omstart i livet.

Jocke, 58 år, har arbetat bland annat på Pripps bryggeri i Malmö, på lager och kört truck. Den första skulden var ett studielån hos CSN, men det var först när Jockes fru lämnade honom 1991 som breven från inkassobolag och Kronofogden började komma.

– Det visade det sig att jag hade 15 anmärkningar hos Kronofogden. Hon hade köpt kläder och saker på kredit i mitt namn och förfalskat min namnteckning. Det hade hon gjort i många år även när vi var gifta. Så det är där mina skulder hos Kronofogden kommer ifrån och de har bara växt, säger Jocke.

I samband med skilsmässan förlorade Jocke jobbet, kunde inte bo kvar i lägenheten – och stod sedan utan bostad. Någon polisanmälan ville han inte göra utan han ville bara lägga allt bakom sig. Idag har Jocke haft skulder hos Kronofogden i mer än 20 år och han räknas till de cirka 100 000 skuldsatta i Sverige som kallas evighetsgäldenärer.

– Skulderna har jag haft i över 20 år. Att hamna i skuldfällan är jobbigt. Det tär på krafterna och psyket, säger Jocke.

I början hade Jocke kontakt med socialtjänsten, men kontakterna har blivit färre med åren. Orsaken är de mycket dåliga erfarenheter Jocke har haft, som till exempel den gången han blev utslängd från sitt tillfälliga boende två dagar före julafton för att han hade fått ett jobb.

Varför tog du inte ett snabblån för att lösa dina problem?

– Jag har vänner som har gjort det, men jag har räknat på räntan på sms-lånen och det är sjukt dyrt. Så det ville jag inte göra.

Tack vare stöd från Skåne Stadsmission har Jocke nu ansökt både om ekonomiskt bistånd från socialtjänsten och skuldsanering hos Kronofogden.

– Det har verkligen hjälpt mig jättemycket. Utan Stadsmissionens stöd hade jag nog inte klarat av att prata med en myndighetsmänniska utan att gå i taket och rusa ut.

Nu hoppas Jocke kunna få skuldsanering, komma på fötter, leva ett normalt liv igen – och framför allt få en egen bostad.

”Det är en väldigt stor skam att inte klara sig själv idag”

Stadsmissionen möter dagligen personer i ekonomisk och social utsatthet där svåra skulder ofta är en del av problematiken. På Stadsmissionens öppna verksamheter kan deltagarna till exempel få hjälp med ansökan om skuldsanering hos Kronofogden, samtalsstöd, eller att någon följer med på möten med socialtjänsten.

Stadsmissionen bedriver social omsorg, utbildning och arbetsintegration på ett fyrtiotal orter runt om i Sverige och möter 5 000–7 000 människor dagligen.

– Vi möter allt fler människor som berättar att de har skulder. Det är framför allt samtal om vardagsskulder som vi ser har ökat och att man har tagit lån på Klarna för att köpa mat eller kläder till sina barn, säger Elina Perdsjö, verksamhetsledare för råd och stöd på Örebro Stadsmission.

Sofia Blomqvist, vägledare på Göteborgs Stadsmission, uppskattar att 40 procent av de personer som kommer till dem för vägledning och rådgivning också har svåra skulder.

– Ofta behöver dessa personer snabbt få stöd för att fatta rätt beslut, men det är lång kö till budget- och skuldrådgivningen i Göteborg. Många är också orimligt rädda för Kronofogden, men ibland kan det ju vara bättre att hamna hos Kronofogden än att fortsätta på samma sätt som tidigare, säger Sofia Blomqvist.

Ingen enhetlig grupp som har problem med skulder

De personer som Stadsmissionen möter med skulder är inte en homogen grupp utan finns i alla åldersgrupper; yngre, pensionärer, ensamstående, barnfamiljer, personer med jobb och de som står långt från arbetsmarknaden. I stödsamtalen hos Örebro Stadsmission är det tydligt att många personer med svåra skulder också lider av psykisk ohälsa. Det kan handla om personer som har diagnoser eller att ekonomisk stress lett till oro och ångest som lett till en depression.

Siri Bergenstråhle, Skåne Stadsmission, Sofia Blomqvist, Göteborgs Stadsmission, Alice Ankarberg och Elina Perdsjö på Örebro Stadsmission.

– Många har en väldigt komplex social situation med stora skulder och lever ofta ganska isolerade. De har inte ett så stort nätverk. Det gör att de kanske inte heller vänder sig till andra som skulle kunna stötta dem, för att det är en väldigt stor skam att inte klara sig själv i dagens samhälle, säger Alice Ankarberg på Örebro Stadsmission.

Skulder påverkar inte bara en enskild persons ekonomi utan får stora konsekvenser för barnen i familjen och det sociala livet. Många överskuldssatta lånar pengar från vänner och familj för att täcka upp för sina akuta skulder.

– De vi möter skäms och tycker att det är jättejobbigt att inte kunna betala tillbaka lån de har tagit av vänner och familj. Det kan vara en mamma som lånar av sina vänner för att låna ut pengar till sina barn fast hon inte har råd. Då blir det komplicerat och sedan kanske det inte finns någon mer att låna av, säger Sofia Blomqvist.

Många av de personer som kommer till Stadsmissionen vet inte vart de ska vända sig för att få den hjälp de har rätt till från samhället.

– Samordningen mellan myndigheterna och tillgängligheten hos olika myndigheter brister ofta. Det handlar om telefontider där man inte kommer fram, eller att det är så mycket som är digitalt och att många inte har tillgång till en dator eller inte har bank-id, säger Elina Perdsjö.

Stadsmissionens medarbetare stöttar vid myndighetskontakter och kan till exempel hjälpa till med att fylla i en ansökan om försörjningsstöd, följa med på vårdbesök eller informera om hjälp hos den kommunala budget- och skuldrådgivningen.

Återkrav slår hårt mot personer med låga inkomster

Statliga återkrav är en av de skuldtyper som har ökat mest hos Kronofogden – med 59 procent 2025 jämfört med året innan. Det kan till exempel handla om ett återbetalningskrav för sjukpenning efter att Försäkringskassan har ändrat sin bedömning.

– Det är anmärkningsvärt att det inte går att göra återbetalningsplaner som är längre än ett år. Många vi möter har inte en chans att betala de här stora beloppen varje månad. Det gör att deras skulder går till Kronofogden. Det är beklämmande och onödigt. Majoriteten av dem vi möter som får ett återkrav har inte medvetet gjort något fel, säger Sofia Blomqvist.

Vräkningsförebyggande arbete för personer med hyresskulder

Allt fler hushåll i Sverige har problem med att betala sin hyra. Under 2025 genomförde Kronofogden 3 330 vräkningar, en ökning med nästan 60 procent sedan 2020. I Örebro har flera bostadsbolag ett samarbete med Örebro Stadsmission för att förhindra vräkningar och stötta hyresgäster som kommit efter med hyran.

– Styrkan i Stadsmissionens stöd är att vi kan vara en neutral part för personer som kanske har myndighetsrädsla. Vi tar inga beslut och det kan göra det mycket enklare för personer som känner mycket skam. Och vi kan göra väldigt många olika saker och anpassa stödet utifrån vad individen själv behöver, säger Alice Ankarberg.

Samtidigt är det lätt att ta lån för att inte missa hyran så det är lätt att få svåra skulder. En central del av arbetet är att bygga relationer och skapa trygghet för personer som söker stöd.

– Det är svårt att inte bli förstådd eller hörd. Samhället har blivit tuffare och det är svårare att klara sig själv, särskilt om man redan är utsatt. Vi ser tyvärr att personer blir behandlade med en helt annan respekt när vi är med på ett möte. Vi pratar om skulder som att det är ett individuellt problem, men det är så mycket mer än individens problem. Vi behöver se hur det hänger ihop med jobb och att inte ha rätt förutsättningar från början, kombinerat med ett samhälle som inte stöttar upp, säger Siri Bergenstråhle, socialarbetare på Skåne Stadsmission.

Ordlista

Avhysning/Vräkning

En avhysning innebär att den som är hyresgäst tvingas flytta från sin bostad. Det är Kronofogden som genomför en avhysning om personen inte själv flyttat på det datum som Kronofogden har beslutat om. Avhysning kallas till vardags för vräkning.

Betalningsanmärkning

En betalningsanmärkning visar att en person inte har skött sina betalningar. Uppgiften om betalningsanmärkningen finns hos kreditupplysningsföretag och gör det svårare att få lån, handla på kredit, teckna abonnemang eller få ett hyreskontrakt. Anmärkningen ligger vanligtvis kvar i tre år för privatpersoner.

Betalningsföreläggande

När någon inte har betalat sin faktura skickar företaget /fordringsägaren en ansökan om betalningsföreläggande till Kronofogden. Ett betalningsföreläggande är ett formellt krav från Kronofogden på att en person ska betala en skuld. Det används när den som kräver pengar vill få fastställt att skulden ska betalas.

Borgenär - fordringsägare

Borgenären är den som lånat ut pengar till någon. En borgenär kan både vara en privatperson och ett företag. Det vanligaste är att borgenären är en bank, ett kreditinstitut eller en långivare.

Ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd kallades tidigare socialbidrag. Det är ett tillfälligt stöd från socialtjänsten till personer och familjer som inte har tillräckligt med pengar för att klara sina viktigaste utgifter. Stödet består av två delar: försörjningsstöd och stöd till andra nödvändiga levnadskostnader.

Evighetsgäldenär

En person som har varit skuldsatt under lång tid och funnits i Kronofogdens register i mer än 20 år.

Existensminimum

Existensminimum bestäms av Kronofogden och är det belopp du har rätt att ha kvar att leva på vid en utmätning eller skuldsanering och uppgår till 6 243 kronor för en ensamstående vuxen. Hos myndigheter och i lagboken kallas existensminimum även för förbehållsbelopp. Förbehållsbelopp består av två delar:

1. Ett normalbelopp som ska täcka mat, kläder, hygien, telefon, hushållsel och försäkringar.
2. Den faktiska boendekostnaden inklusive hyra eller avgift och uppvärmning.

Försörjningsstöd

Försörjningsstöd är en del av det ekonomiska biståndet som är tänkt att täcka återkommande kostnader som ett hushåll har, såsom mat, kläder och boende.

Gäldenär – låntagare

En person som är skyldig pengar.

Inkasso

För den som inte betalar sina räkningar kan skulden gå vidare till inkasso. Det innebär att det ursprungliga företaget tar hjälp av ett inkassobolag för att driva in skulden. Den skuldsatta får då ett inkassokrav med uppmaning att betala in skuldbeloppet och får dessutom en tilläggskostnad för inkassokravet.

Kreditinstitut

Kreditinstitut är ett samlingsnamn för banker och kreditmarknadsföretag som har rätt att låna ut pengar och ta emot insättningar från allmänheten.

Löneutmätning

Kronofogden beslutar om utmätning, ofta löneutmätning, för den som inte kan betala sina skulder. Det innebär att Kronofogden kontakter arbetsgivaren så att den skuldsatte bara får behålla existensminimum, resten går direkt till att betala skulder.

Skuldsanering

Kronofogden kan fatta beslut om skuldsanering för den som är så pass skuldsatt att hen inte kommer kunna betala sina skulder inom en överskådlig tid. Vad som är överskådlig tid avgörs från fall till fall. Beslutet innebär att den som har skulder helt eller delvis befrias från ansvar för de skulder som ingår i skuldsaneringen.

Överskuldsättning

Kronofogden definierar en person som överskuldsatt om

1. hen inte kan betala sina skulder och har betalningsproblem som inte bara är tillfälliga, och
2. dessutom finns i Kronofogdens register för indrivning eller har en pågående skuldsanering.

Den som endast har ett betalningsföreläggande har betalningsproblem, men är ännu inte överskuldsatt, enligt Kronofogden.

Källa: Kronofogden, BUS-föreningen, Fattigdomsrapporten 2026.

Stadsmissionens arbete för att motverka fattigdom

Sveriges Stadsmissioner arbetar tillsammans med människor som lever i ekonomisk utsatthet, med att förebygga och motverka utsatthet, förändra livssituationer och främja social inkludering. Genom att kombinera akuta stödinsatser med långsiktiga strategier för att människor ska kunna forma sitt liv och vara delaktiga i samhället, verkar vi för visionen om ett mänskligare samhälle för alla.

Stadsmissionen möter varje människa med värdighet och respekt och tror på människans förmåga att ta ansvar, äga makten över sitt liv och därigenom åstadkomma varaktig förändring.

Förebygga utsatthet – utbildning som skyddsfaktor

En av de mest avgörande faktorerna för att motverka ett liv i ekonomisk utsatthet är utbildning.

Därför erbjuder Stadsmissionen på flera orter riktade insatser för barn och unga, såsom studiestöd, mentorskap och arbetslivsorienterande aktiviteter i samverkan med skolor och det lokala näringslivet.

Att barn och unga ges stöd att fullfölja sin skolgång är viktigt både för dem själva och för samhällets långsiktiga hållbarhet. En utbildning minskar risken för framtida bidragsberoende, psykisk ohälsa och arbetslöshet.

Grillska Gymnasiet med skolor i fem städer drivs av Stadsmissionens Skolstiftelse. Här kombineras utbildningen med ett socialt engagemang där studerande inspireras till ansvarstagande och engagemang.

Att lindra nöd – vikten av att möta grundläggande behov

Enligt praktisk erfarenhet och etablerad psykologisk teori behöver basala behov vara tillgodosedda innan en människa kan ta del av utbildning, arbetsträning eller andra förändringsinriktade insatser.

Därför erbjuder Stadsmissionens öppna verksamheter ett stöd som omfattar exempelvis mat, duschmöjligheter, kläder, hygienartiklar, samtal, vila och social gemenskap.

Genom initiativ som Matmissionen, en social matbutik för personer med låga inkomster, kan människor i ekonomisk utsatthet få tillgång till näringsrik mat till reducerat pris, samtidigt som matsvinnet minskar. Alla butiker erbjuder också arbetsträningsmöjligheter. Stadsmissionen delar också ut matkassar, kläder, hygienartiklar och ger annat praktiskt stöd. I en del verksamheter kan människor även få ekonomisk rådgivning och hjälp med fondansökningar.

Att "lindra nöd" är en viktig ingång till ett bredare förändringsarbete. När människors omedelbara behov respekteras och bemöts med värdighet, skapas förutsättningar för tillit, motivation och framtidstro.

Långsiktig förändring – delaktighet och arbetslivsinriktning

Utöver de omedelbara stödinsatserna arbetar Stadsmissionen för att möjliggöra långsiktig förändring i människors livssituation. Här ingår en bredd av stödformer såsom samtalsstöd, språkträning, stöd till kvinnor som utsatts för våld, familjeaktiviteter samt olika typer av boendeinsatser, såsom stödboenden och modellen Bostad Först.

En central del i förändringsprocessen är att närma sig arbetsmarknaden. Genom arbets-
träning inom sociala företag hos Stadsmissionen, till exempel second hand, caféer eller
logistikverksamhet, ges människor möjlighet att successivt återgå till arbetslivet.

Socialt rättighetsarbete och strukturell påverkan

För människor som inte får det stöd de har rätt till enligt lag erbjuder Stadsmissionen
social, ekonomisk och juridisk rådgivning. Detta arbete sker i rollen som brobyggare
mellan individen och myndigheter, där rådgivarna hjälper till att tolka beslut, överklaga
ärenden, förstå rättigheter och delta vid möten med myndigheter.

Relationsskapande arbete – att bygga tillit till samhället

En viktig del i Stadsmissionens arbete är det långsiktiga, relationsskapande sociala arbetet
som syftar till att återuppbygga tillit mellan människor i utsatthet och samhället. För många
människor som lever i social och ekonomisk utsatthet kan kontakten med myndigheter
präglas av misstro, tidigare negativa erfarenheter eller en känsla av exkludering.

Tillit till samhällsinstitutioner är en grundbult i en fungerande demokrati. Genom att bygga
broar mellan människor i utsatthet och myndigheter bidrar Sveriges Stadsmissioner till
att återintegrera människor i samhället.

Om Sveriges Stadsmissioner

Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner samlar på nationell nivå den regionala
Stadsmissionen i Göteborg, Kalmar, Skåne, Stockholm, Sörmland, Umeå, Uppsala,
Västerås, Örebro och Östergötland samt två associerade medlemmar med totalt
cirka 1 500 anställda. Stadsmissionen bedriver professionell social omsorg,
utbildning och arbetsintegration på ett fyrtiotal orter runt om i Sverige och möter
5 000–7 000 människor dagligen.

Den lokala Stadsmissionen är medlem i Sveriges Stadsmissioner, vars uppdrag är
att driva nationell påverkan och opinionsbildning, finansiering och metodutveckling
samt att vårda och utveckla varumärket Stadsmissionen.

Sveriges Stadsmissioner är röstbärare för människor i utsatta livssituationer, lyfter
deras levnadsvillkor och föreslår förändringar. Detta gör vi bland annat genom
två årliga rapporter: **Hemlöshetsrapporten** och **Fattighedsrapporten**. Samtliga
Stadsmissioner är representerade i Sveriges Stadsmissioners arbetsgrupp
Fattigdom. Där pågår kontinuerligt ett påverkans- och utvecklingsarbete rörande
fattighedsfrågor för att möjliggöra att fattigdomen i Sverige hävs.

Svensk fattigdomspolitik idag

Fattigdom är ett folkhälso- och samhällsproblem som påverkar ekonomisk utveckling och befolkningens hälsa. Idag saknar Sverige en sammanhållen politik för att minska fattigdomen. Här listas politiska beslut som påverkar de människor i utsatta livssituationer, som Stadsmissionen möter.

Det finns ingen samlad fattigdomspolitik i Sverige idag för att häva fattigdomen. Längre berodde avsaknaden på att politiska beslutsfattare inte ansåg att fattigdom fanns i någon större omfattning. De senaste årens lågkonjunktur i Sverige, med hög arbetslöshet och höga matpriser, har ökat fattigdomen. Det har även högre trösklar till ekonomiskt bistånd, och att allt fler människor inte får den hjälp av samhället de har rätt till. Nya grupper tillkommer, samtidigt som fattigdomen slår extra hårt mot dem som redan lever i ekonomisk utsatthet, och allt fler söker hjälp hos civilsamhället. Därtill pekar en forskningsrapport på hur Sverige sedan 1990-talet rört sig bort från en generell välfärdsmodell, till en modell inriktad på grundtrygghet, som inte längre lyckas skydda utsatta grupper från fattigdom.¹ Utvecklingen har skett gradvis utan diskussion om vilken inriktning den svenska socialpolitiken bör ha.

Summering av politiska åtgärder under de senaste åren som påverkar människor som lever i ekonomisk utsatthet

Förändrad arbetslöshetsersättning

Arbetslöshetsförsäkringen (a-kassan) ger ekonomiskt stöd vid arbetslöshet. Från den 1 oktober 2025 baseras rätten till arbetslöshetsersättning på inkomster av förvärvsarbete och den som söker ersättning ska uppfylla ett inkomstkrav och vara minst 20 år. Allt fler människor med a-kassa kommer till Stadsmissionen idag för mat, då a-kassan inte längre räcker till.

Etableringsjobb

2024 infördes etableringsjobb som ska öka möjligheterna för nyanlända och långtidsarbetslösa att etablera sig på arbetsmarknaden och underlätta företagets kompetensförsörjning. Under anställningen får arbetstagaren en kombination av lön från arbetsgivaren och ersättning från staten. Till och med 2025 hade 84 människor fått etableringsjobb. Åtgärder planeras för att fler ska få etableringsjobb.

¹ Grund eller inkomsttrygghet? Svensk ekonomisk trygghetspolitik i historisk och internationell belysning – SNS.

Stöd till civilsamhällets arbete med socialt utsatta

I statsbudgeten 2024 tillfördes 100 miljoner kronor årligen till civilsamhället i statsbidrag. Huvuddelen av medlen ska gå till arbetet med människor i utsatthet.

Skattesänkningar på arbetsinkomst, pension, sjuk- och aktivitetsersättning

2024 infördes skattesänkningar för heltidsarbetande med låga och medelhöga inkomster. 2025 minskade skatten ytterligare, i snitt med 2 600 kronor per år för en medelinkomsttagare och från 1 januari 2026 sänktes skatten på arbetsinkomster med 5 172 kronor vid en genomsnittlig månadslön på 44 600 kronor.

På pensioner sänktes skatten med i genomsnitt 1 868 kronor vid en genomsnittlig pension på 24 700 kronor per månad. Även skatten på sjuk- och aktivitetsersättning sänktes med 1 800 kronor per år.

Skattesänkningarna till trots kommer fortsatt ensamstående föräldrar med arbetsinkomst, pensionärer och människor med sjuk- och aktivitetsersättning till Stadsmissionen för hjälp med mat.

Höjt bostadsbidrag och sänkt matmoms

Bostadsbidraget till barnfamiljer höjdes med upp till 1 000 kronor i månaden från och med 1 januari 2026.

Matmomsen sänktes tillfälligt från 12 till 6 procent 1 april 2026–31 december 2027.

Fritidskort för barn

Den nya lagen om Fritidskortet trädde i kraft 8 september 2025. Det ska ge fler barn och unga i åldrarna 7–16 år tillgång till idrott, kultur, fritidsliv och föreningsliv. Det finns ett allmänt fritidskort om 550 kronor per barn, och ett särskilt fritidskort om 2 500 kronor per barn för hushåll som fått preliminärt bostadsbidrag.

Under 2025 har drygt 440 000 fritidskort laddats ned, varav nästan 36 800 var det särskilda fritidskortet. Åtgärder vidtas för att öka antalet särskilda fritidskort.

Ny socialtjänstlag

Den nya socialtjänstlagen infördes i juli 2025. Lagen har fokus på socialtjänstens förebyggande arbete, ökad tillgänglighet och att verksamheten ska utgå från beprövad erfarenhet och kunskap. Socialtjänsten ska därför kunna erbjuda snabbare insatser.

Ny bidragsreform

I den nya socialtjänstlagen ingår inte försörjningsstödet. Istället har riksdagen under våren 2026 beslutat om en bidragsreform i tre delar:

- Ett krav på heltidsaktivitet som kommunen ska tillhandahålla för att en person ska kunna erhålla försörjningsstöd. Lagen trädde i kraft 1 juli 2026.
- Ett bidragstak för hushåll med fler än tre barn, en riksnorm för försörjningsstöd som kommuner inte får avvika från. Lagen träder i kraft 1 januari 2027.
- En kvalificering till socialförsäkringar som bostadsbidrag och barnbidrag genom bostättning i Sverige i minst fem år. Kvalificeringstiden kan kortas genom viss inkomst. Lagen träder i kraft 1 januari 2027.

I sina remissvar avstyrkte Sveriges Stadsmissioner bidragsreformen, förutom ett delförslag om samordning av insatser av socialtjänst, Arbetsförmedling och Försäkringskassa för att sökande ska få rätt hjälp i rätt tid. Detta förslag presenterade Sveriges Stadsmissioner i Fattigdomsrapporten 2024.²

Sveriges Stadsmissioner ser att bidragsreformen försvagar det yttersta skyddsnätet och särskilt drabbar människor, däribland barn, som redan befinner sig i en mycket utsatt livssituation. Bidragsreformen förmedlar synen att människor hellre lever på bidrag än arbetsinkomst. Sveriges Stadsmissioners erfarenhet är tvärtom att människor vill kunna försörja sig genom arbete. Det är utbildningsnivå, språkkunskaper och diskriminering på arbetsmarknaden som är de verkliga hindren.

Bidragsreformen förväntas enligt forskningen också öka de ekonomiska och sociala klyftorna mellan inrikes och utrikes födda, barnfattigdomen, kriminaliteten och den psykiska ohälsan och utgör ett stort principiellt steg bort från den svenska välfärdsmodellen. Reformen är inte heller förenlig med Barnkonventionen och Sveriges internationella åtaganden.³ I Fattigdomsrapporten 2025 finns även en rättsvetenskaplig analys av bidragsutredningarna med fokus på konsekvenserna för barn.⁴

Betänkande om åtgärder mot överskuldsättning

23 juli 2026 presenterades ett betänkande med åtgärder mot överskuldsättning, för att minska antalet människor som varit skuldsatta en längre tid. Betänkandet har förslag om att kraven för skuldsanering tydliggörs och sänks så att fler kan ansöka om skuldsanering och att skulder betalas före dröjsmålsränta och andra avgifter, för att minska skulden. Kronofogdemyndigheten föreslås få en mer proaktiv roll, och kunna hjälpa skuldsatta människor med ansökan om skuldsanering.

2 Fattigdomsrapporten 2024 s.38, Återupprätta det svenska skyddsnätet genom att samordna myndigheters och kommuners insatser.

3 Remissvar S2024 02055 Sveriges Stadsmissioner.
https://sverigesstadsmissioner.se/wp-content/uploads/Remissvar-Starkta-drivkrafter-och-mojligheter-for-bistandsmottagare_SvStadsmissioner_250609.pdf.

4 Fattigdomsrapporten 2025; <https://sverigesstadsmissioner.se/wp-content/uploads/fattigdomsrapporten-2025.pdf> sidan 22–30.

Sveriges Stadsmissioners rekommendationer

Sveriges Stadsmissioner möter ett ökande antal människor i ekonomisk utsatthet och lyfter brister och systemfel i vårt välfärdssamhälle. Här listas våra förslag på åtgärder för att minska överskuldsättningen och häva fattigdomen i Sverige.

Skydda människor från lån de inte har möjlighet att betala tillbaka

Ingen ska behöva hamna i en överskuldsättning på grund av lån som aldrig borde ha beviljats. Därför behöver kreditgivare ta ett större ansvar för att säkerställa att den som får ett lån faktiskt har möjlighet att betala tillbaka det. Kreditavtal som har ingåtts utan att lagens krav på kreditprövning har följts ska kunna ogiltigförklaras. Kreditgivaren ska också kunna nekas rätten att ta ut ränta och avgifter för lån som beviljats i strid med reglerna om kreditprövning.

Säkerställ att överskuldsatta får samordnat stöd i tid

Den som är överskuldssatt ska få rätt stöd i tid och utifrån hela sin livssituation. Därför bör en stödgaranti införas som säkerställer att individen snabbt får tillgång till det stöd som behövs.

Konsumentverket och Socialstyrelsen behöver också utveckla nya riktlinjer och rekommendationer för budget- och skuldrådgivningen och övrig socialtjänst, så att dessa insatser utgår från individens samlade behov.

För att stödet ska vara tillgängligt i hela landet bör staten dessutom öronmärka resurser till den kommunala budget- och skuldrådgivningen, fördelade utifrån andelen skuldsatta i respektive kommun.

Ge överskudsatta en snabbare väg ut ur skuldsättningen

Fler människor behöver få möjlighet att bli skuldfria och återfå kontroll över sin ekonomi. Därför behöver det bli lättare att få skuldsanering och att tiden för skuldsanering kortas. För att skulden inte ska fortsätta växa bör den skuldsatte också få betala av själva skulden först och därefter räntor och avgifter.

Utred den nya växande fattigdomen i Sverige och definiera skälig levnadsnivå

Regeringen bör tillsätta en utredning skyndsamt för att kartlägga hur den växande fattigdomen i Sverige ser ut idag, där även de som inte får den hjälp de har rätt till ingår. Utredningen ska också få i uppdrag att ge förslag på hur vi mäter fattigdom på ett relevant, transparent och hållbart sätt som fångar hur fattigdomen ser ut idag i Sverige och utvecklas över tid. Detta för att kunna utvärdera åtgärder.

Utredningen ska även ge förslag på hur fattigdomen kan hävas med utgångspunkt från det svenska samhällskontraktet och rätten till en skälig levnadsnivå samt definiera vad en skälig levnadsnivå är.

Öka inte barnfattigdomen – riv upp reformerna om bidragstak och kvalificering till välfärden

Reformerna med bidragstak och kvalificering till välfärden underminerar Sveriges välfärdsmodell som ska skydda människor från fattigdom. Förändringarna drabbar särskilt barnen i familjer som lever i ekonomisk utsatthet och kommer att öka barnfattigdomen. Reformerna riskerar även att öka brottsligheten och de ekonomiska och sociala klyftorna mellan inrikes och utrikes födda och utgör ett stort principiellt steg bort från den svenska välfärds- och samhällsmodellen. Av dessa skäl anser Sveriges Stadsmissioner att reformerna om bidragstak och kvalificering till välfärden inte ska införas.

Höj riksnormen för försörjningsstöd

Regeringen bör höja riksnormen för försörjningsstödet. Försörjningsstödet urholkas successivt av för låga uppräkningsar. De allra fattigaste i vårt samhälle behöver en skälig levnadsstandard, som den definieras i fattigdomsutredningen. De årliga uppräkningsarna av riksnormen bör därför säkerställa att normen fortsatt kompenserar för inflationen och börjar följa med i den allmänna standardutvecklingen.

Människor måste få rätt hjälp i tid – samordna myndigheters och kommuners insatser

Situationer där människor i yttersta utsatthet som har rätt till hjälp men ändå inte får det, eller får det sent, är ofta komplexa och svårlösta. På den hjälpsökandes uppdrag behöver därför myndigheter som Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och kommunernas socialtjänster samordna sina insatser. Samordningen ska syfta till att den hjälpsökande inte ska hamna mellan stolarna utan få tydlig vägledning och rätt insats i tid.

Höj grundavdraget så att fler med låga inkomster kan leva på sin inkomst

Ett höjt grundavdrag för låginkomsttagare stärker den ekonomiska situationen och underlättar för fler av de allra fattigaste att kunna ha en skälig levnadsnivå. Det skulle även göra färre beroende av stöd från civilsamhället för att klara vardagen.

Indexreglera och bredda bostadsbidraget till andra utsatta grupper

Det är bra att bostadsbidraget för barnfamiljer höjdes 2026, för första gången sedan 1997. Det hjälper ekonomiskt utsatta barnfamiljer att få bo kvar i sina bostäder. Men bostadsbidraget borde även indexregleras så att det följer kostnadsutvecklingen och utvidgas till att omfatta alla som behöver stöd för att kunna behålla sin bostad. Detta eftersom bostadsmarknaden inte fungerar idag.

Höj barnbidraget

Barnbidraget har urholkats i och med att det inte reglerats sedan 2018, den ekonomiska krisen i Sverige till trots. Barnbidraget behöver nu höjas och inflationsskyddas för att stödja barnfamiljer i ekonomisk utsatthet.

SVERIGES STADSMISSIONER

Krukmakargatan 21
118 51 Stockholm
Box 17011, 104 62 Stockholm
sverigesstadsmissioner.se

PG 900-1751, Swish 1239001751

Vi kämpar för de som kämpar.

